

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

EDUKOLOGIJOS INSTITUTAS

Pradinio ugdymo pedagogikos ir ikimokyklinio ugdymo studijų programa

JOVITA POVILAITYTĖ

**PATIRTINIO MOKYMOŠI STRATEGIJOS TAIKYMAS PRADINIO
UGDYMO PROCESĖ: ATVEJO ANALIZĖ**

Bakalauro baigiamasis darbas

Darbo vadovė: lekt. dr. Jurgita Lenkauskaitė

Šiauliai, 2020

Parengto baigiamojo bakalauro darbo savarankiškumo patvirtinimas

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis bakalauro darbas *Patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinio ugdymo procese: atvejo analizė* yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

Jovita Povilaitytė

Vardas, pavardė

.....
Parašas

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamojo darbo tema: *Patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinio ugdymo procese: atvejo analizė.*

Pastaruoju metu vis plačiau kalbama apie į vaiką orientuotą ugdymą(si), ieškoma strategijų, kuriuose mokinys galėtų būti aktyvus mokymosi dalyvis. Viena iš mokymosi strategijų, akcentuojančių aktyvų mokinių, yra patirtinis mokymasis. Patirtinio mokymosi strategijoje pabrėžiamas mokymasis siekiant kiekvieną vaiką ugdyti akademiškai, fiziškai, kultūriškai ir dvasiškai jį palaikančioje ugdymo įstaigoje, bendruomenėje, sudarant vaikui galimybę pasinaudoti jo turima patirtimi (Luckner, Nadler, 1997; Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, Vismantienė, 2018). Pastaraisiais metais teoriškai gan plačiai pagrindžiamas patirtinio mokymosi strategijos taikymas ugdymo procese, bet empiriškai šis objektas dar nedaug tyrinėtas (Kladder, 2018; Mellow, 2015). Dėl to šiame tyrime yra keliamas **tikslas** – ištirti, kaip patirtinio mokymosi strategija taikoma pradinio ugdymo procese.

Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kaip patirtinio mokymosi strategija yra integruojama į pradinių klasių mokinių ugdymą. Atskleisti mokinių patirties išgryninimo būdai bei jos pritaikymas mokymosi procese. Nustatyta, kad patirtiniam mokymuisi yra svarbios besikeičiančios mokymosi erdvės, išvykos. Didelis dėmesys yra skiriamas mokinių formuojamajam vertinimui. Ištirta, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas turi teigiamą poveikį mokinių akademiniam pasiekimams ir bendriesiems gebėjimams, mokymosi motyvacijai.

Probleminis klausimas: kaip patirtinio mokymosi strategija yra taikoma pradinio ugdymo procese ir kokia šios mokymosi strategijos nauda pradinių klasių mokiniams?

Tyrimo objektas – patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinio ugdymo procese.

Uždaviniai:

1. Išanalizavus mokslinę, metodinę literatūrą, pateikti patirtinio mokymosi strategijos sampratą.
2. Remiantis moksline ir metodine literatūra, atskleisti patirtinio mokymosi strategijos teorinius aspektus ir jos taikymą pradinio ugdymo procese.
3. Atlikus atvejo analizę, atskleisti patirtinio mokymosi pradinio ugdymo procese raišką.
4. Nustatyti patirtinio mokymosi strategijos taikymo naudą pradinių klasių mokiniams.

Tyrimo metodai: mokslinės ir metodinės literatūros analizė, kokybinis tyrimas (anketinė apklausa el. paštu), kokybinė turinio analizė.

Prasminiai žodžiai: patirtinio mokymosi strategija, pradinis ugdymas, mokymasis.

SUMMARY

The topic of the bachelor's thesis: *Application of Experiential Learning Strategy in The Process of Primary Education: a Case Study.*

Recently, there has been a growing talk about child-centered education, searching for strategies in which the student can be an active participant in learning. One of the learning strategies that emphasizes an active learner is experiential learning. The experiential learning strategy emphasizes learning in order to educate each child academically, physically, culturally and spiritually in an educational institution, community, enabling the child to use his / her experience (Luckner, Nadler, 1997; Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, Vismantienė, 2018). In recent years, the application of experiential learning strategy in the educational process has been theoretically quite widely substantiated, but empirically, this object has not been studied much yet (Kladder, 2018; Mellow, 2015). Therefore, the **aim** of this study is to investigate how the experiential learning strategy is applied in the primary education process.

The results of the empirical study revealed how the experiential learning strategy is integrated into the education of primary school students. Ways of refining students' experience and its application in the learning process are revealed. It has been established that changing learning spaces as well as school trips are important for experiential learning. Much attention is paid to the formative assessment of students. It has been investigated that the application of experiential learning strategy has a positive effect on students' academic achievements and general abilities, learning motivation.

Problem question: How is the experiential learning strategy applied in the primary education process and what are the benefits of this learning strategy for primary school students?

The object of the research - the application of experiential learning strategy in the process of primary education.

Tasks:

1. After analyzing the scientific and methodological literature, to present the concept of experiential learning strategy.
2. Based on the scientific and methodological literature, to reveal the theoretical aspects of experiential learning strategy and its application in the process of primary education.
3. After the case analysis, to reveal the expression of experiential learning in the process of primary education.
4. To determine the benefits of applying an experiential learning strategy to primary school students.

Research methods: analysis of scientific and methodological literature, qualitative research (questionnaire survey by mail), qualitative content analysis.

Keywords: experiential learning strategy, primary education, learning.

TURINYS

ĮVADAS	7
1. PATIRTINIO MOKYMO SI STRATEGIJOS TAIKYMAS PRADINIO UGDYMO PROCESĖ: TEORINIAI ASPEKTAI	10
1.1. Konstruktyvizmu ir socialiniu konstruktyvizmu grįstas mokymasis	10
1.2. Patirtinio mokymosi apibręztis ir strategijos taikymas pradinio ugdymo procese	12
1.3. Mokymosi aplinkos ir stimulai taikant patirtinio mokymosi strategiją	18
1.4. Pedagogo ir mokinio vaidmuo patirtinio mokymosi procese	22
2. TYRIMO METODAI IR ORGANIZAVIMAS	25
3. PATIRTINIO MOKYMO SI STRATEGIJOS TAIKYMAS PRADINIO UGDYMO PROCESĖ: EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	27
3.1. Patirtinio mokymosi strategijos samprata	27
3.2. Mokinių turimos patirties plėtojimo mokymosi procese būdai	29
3.3. Mokinių mokymosi reflektavimo būdai ir nauda mokymosi procesui	35
3.4. Mokymo(si) aplinkos taikant mokinių patirtinį mokymą(si)	39
3.5. Pedagogo ir mokinio vaidmuo įgyvendinant patirtinio mokymosi strategiją	41
3.6. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas bei patirtinio mokymosi strategijos poveikis mokinio pasiekimams, mokymosi motyvacijai	43
IŠVADOS	48
REKOMENDACIJOS	50
LITERATŪRA	51
PRIEDAI	

IVADAS

Temos aktualumas. Šiandien pasauliniu mastu pripažįstama būtinybė ieškoti naujų mokymo(si) galimybių ir mažiau naudoti tradicinio mokymo modelį (Global Challenge Insight Report, 2016). Ketvirtoji pramonės revoliucija pasaulio rinkai sukūrė pažangius robotus, automatinį transportą, dirbtinį intelektą. Nauji automatizuoti įrenginiai palengvins žmonių gyvenimą, tačiau sumažės darbo vietų, kuriose reikia mechaniško išmokimo. Žmonės turės atskleisti asmenines kompetencijas, kurių pramonės mašinos ar dirbtinis intelektas negalės pakeisti (Gray, 2016). Pasak Bendinskaitės ir Riklikienės (2016), tradiciniam mokymuisi yra būdinga reproduktyvi besimokančioji veikla, kuri neugdo įgūdžių savarankiškai ieškoti problemos sprendimo būdų, reikalingos informacijos, mokiniai nėra skatinami reflektuoti savo veiklą. Tradicinio mokymosi modelis nesuteikia galimybės ugdyti(s) kompetencijas, kurios bus svarbios ateityje. Pasaulinio iššūkio įžvalgos ataskaitos (Global Challenge Insight Report, 2016) pristatomame tyrime išryškinta, kad problemų sprendimas, kritinis mąstymas, kūrybiškumas, bendradarbiavimas, emocinis intelektas, diskusijų organizavimas, paslaugumas, lankstumas bus vienos iš svarbiausių kompetencijų norint įsidarbinti. Siekiant ugdyti šias kompetencijas, formalų tradicinį mokymą turėtų keisti į vaiką orientuotas aktyvus ugdymas. Viena iš aktyvaus mokymosi strategijų yra patirtinis mokymasis.

Voukelatou (2019) teigia, kad sparti socialinė ir kultūrinė raida turi įtakos švietimo poreikių didėjimui bei naujų ugdymo metodų atsiradimui ugdymo procese. Į mokytoją orientuotas tradicinis mokymas darosi neproduktyvus ir neefektyvus siekiant ugdyti ugdytinių kompetencijas, kurias Pasaulinio iššūkio įžvalgos ataskaita (Global Challenge Insight Report, 2016) įvardino prioritetinėmis, norint įsidarbinti ateityje. Šiuos įgūdžius ir kompetencijas reikia ugdyti jau ankstyvajame amžiuje. Konstruktyvistinė teorija teigia, kad mokymasis yra procesas, kurio metu besimokantysis aktyviai dalyvaudamas, taikydamas žinias praktinėje veikloje, vertindamas jų naudą, įgytos patirties pagrindu tobulina bendrąsias kompetencijas (Mažionienė, 2014). Konstruktyvizmo teorijos idėjomis grįstame ugdyme didelis dėmesys yra skiriamas mokinių turimoms patirtims, mokymosi aplinkoms, asmens poreikiams ir motyvams.

Patirtinio mokymosi strategija remiasi konstruktyvistinės teorijos idėjomis. Esminiu mokymosi ištekliumi čia laikoma ugdytinių turima patirtis. Mokymas(is) veikia, kai besimokantieji kuria savo žinojimą, ugdomi įgūdžius, gebėjimus, puoselėja ir formuoja vertybes remdamiesi savo ir kitų patirtimi (Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, Vismantienė, 2018). Patirtinio mokymosi teorijos pradininkai A. Kolb ir D. Kolb (Kolb, Boyatzis, Mainemelis, 2001) išskiria keturis šio mokymo(si) etapus:

konkrečią patirtį, refleksyvųjį stebėjimą, abstraktų konceptualizavimą ir aktyvų eksperimentavimą. Kintančios mokymo(si) paradigmos tikslas yra ugdyti kūrybingas, laisvas, aktyvias, gebančias atsiskleisti asmenybes (Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė ir kt., 2014). Taikant patirtinį mokymąsi, žmogus yra traktuojamas kaip visuma, akcentuojamos jo neribotos galimybės. Ši mokymosi strategija apima tris dimensijas: kognityviają, efektyviają, socialinę. Šios mokymosi dimensijos sudaro sėkmingo mokymo(si) sąlygas.

Norint užtikrinti sėkmingą mokymosi procesą ir pasirengti ugdyti asmenybes, kurios gyvens ir dirbs XXI amžiuje, mokytojui nebepakanka tik gerai išmanyti mokomąjį dalyką, turėti pedagoginių ir psichologinių žinių (Švietimo ir mokslo ministerija, 2014). Mokymosi paradigma, kuri yra orientuota į aktyvų mokinio vaidmenį, mokytoją skatina imtis naujų, netradicinių vaidmenų: mokytoją – žinių turėtoją ir skleidėją keičia mokytojas – mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi padėjėjas, patarėjas, partneris, mokinio ir įvairių šiuolaikinių žinių šaltinių tarpininkas (Šorienė, 2014; Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė, 2014). Pedagogas turi gebėti lanksčiai reaguoti ir prisitaikyti prie kintančių ugdymo sąlygų, individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį, „iškiepyti“ norą mokytis visą gyvenimą.

Tyrimo problema. Ugdymas, kurio metu pagrindinis išteklius yra mokinio turima patirtis, sudaro galimybę ją plėtoti ir įprasminti. Ugdymas tampa mokiniams aktualus ir įdomus. Pastaraisiais metais teoriškai gan plačiai pagrindžiama mokinių autentiškos patirties svarba ugdymo procese, bet empiriškai šis objektas dar nedaug tyrinėtas. Daugelis mokslininkų nagrinėjo patirtinio mokymosi strategijos taikymo ypatumus su studentais (Kladder, 2018; Mellow, 2015). Atskleista, kad patirtinio mokymosi strategija skatina besimokančiuosius mokytis visą gyvenimą, tyrinėti ir tobulėti. Tačiau pagrindus, svarbius mokantis visą gyvenimą, vaikai įgyja jau pradinėse klasėse. Užsienio šalyse ir Lietuvoje yra atlikta mažai tyrimų, kurie atskleistų, kaip patirtinio mokymosi strategijos taikymas vyksta pradinio ugdymo procese.

Probleminis klausimas: kaip patirtinio mokymosi strategija yra taikoma pradinio ugdymo procese ir kokia šios mokymosi strategijos nauda pradinių klasių mokiniams?

Tyrimo objektas – patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinio ugdymo procese.

Tyrimo tikslas – iširti, kaip patirtinio mokymosi strategija taikoma pradinio ugdymo procese.

Uždaviniai:

1. Išanalizavus mokslinę, metodinę literatūrą, pateikti patirtinio mokymosi strategijos sampratą.

2. Remiantis moksline ir metodine literatūra, atskleisti patirtinio mokymosi strategijos teorinius aspektus ir jos taikymą pradinio ugdymo procese.
3. Atlikus atvejo analizę, atskleisti patirtinio mokymosi pradinio ugdymo procese raišką.
4. Nustatyti patirtinio mokymosi strategijos taikymo naudą pradinį klasių mokiniams.

Darbo metodai: mokslinės ir metodinės literatūros analizė, kokybinis tyrimas (anketinė apklausa el. paštu), kokybinė turinio analizė.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Anketinė apklausa el. paštu atlikta 2020 m. kovo mėn. Vilniaus Šiaurės licėjuje. Apklausoje dalyvavo 6 tiriamieji: 5 pradinio ugdymo pedagogai ir ugdymo įstaigos vadovė. Informantai pasirinkti remiantis tiksline atranka. Į pateiktus klausimus atsakė pradinio ugdymo pedagogai, kurie ugdymo procese taiko patirtinio mokymosi strategiją. Prieš atliekant apklausą tiriamieji buvo informuoti, kad gauti duomenys bus naudojami tyrimo tikslams, buvo užtikrintas privatumas ir konfidencialumas.

Darbo aprobacija. Naudojantis gautais tyrimo rezultatais buvo parengtas mokslinis straipsnis, kuris bus publikuojamas 2020 Jaunųjų mokslininkų darbų 50 (1) leidinyje. Straipsnio tema – *Mokinio autentiškos patirties įprasminimo būdai pradinio ugdymo procese.*

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalba, įvadas, 3 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 2 priedai. Darbe pateikiama 8 lentelės, 5 paveikslai. Darbo apimtis – 54 p.

1. PATIRTINIO MOKYMO SI STRATEGIJOS TAIKYMAS PRADINIO UGDYMO PROCESE: TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Konstruktyvizmu ir socialiniu konstruktyvizmu grįstas mokymasis

Konstruktyvizmo ir socialinio konstruktyvizmo teorija pabrėžia patirtimi grįstą žinojimą, pripažįsta, kad pažinimas vyksta pačiam asmeniui konstruojant žinias apie pasaulį (Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė ir kt., 2014). „Pedagoginės psichologijos specialistai konstruktyvizmą neretai vadina asmenybės vystymosi per mokymo procesą teorija, nes žinios yra ne tik iš asmenybės aplinkos gaunama informacija, o mokymuisi lemiamą įtaką daro mokinio išankstinės nuostatos ir įgyta patirtis“ (Žibėnienė, Indrašienė, 2017, p. 46). Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė ir kt. (2018) teigia, kad ugdymui, kuris remiamas konstruktyvizmo teorijos idėjomis, lemiamą reikšmę turi mokinio turima išankstinė patirtis, turimos informacijos ir žinių pobūdis bei mokymosi aplinka. Konstruktyvizmo mokymo(si) teorijos loginis pagrindas – mąstymo ir patirties sąveika, kuri sudaro prielaidas ne tik atsirasti naujoms mąstymo schemoms, bet ir naujoms žinioms (Martišauskienė, 2015). Pasak Žibėnienės ir Indrašienės (2017), vienas iš pagrindinių konstruktyviojo mokymo(si) tikslų – įgytų žinių, gebėjimų ir įgūdžių pritaikymas naujoje situacijoje. Apibendrinant autorių pateiktas išvalgas galima teigti, kad konstruktyvizmo teorija grįstame ugdyme yra svarbi mokinio patirties sąveika su aplinka, o pažinimas vyksta pačiam besimokančiajam renkant žinias apie jį supantį pasaulį.

Konstruktyvistinė teorija teigia, kad mokymasis yra procesas, kurio metu mokinys aktyviai dalyvaudamas, taikydamas žinias praktinėje veikloje, vertindamas jų naudą, įgytos patirties pagrindu tobulina kompetencijas (Mažionienė, 2014). Pasak Piaget, kiekvienas žmogus konstruoja savo tikrovę, kurią vėliau bando susieti su jį supančia aplinka (cit. iš Martišauskienė, 2015). Dėl šio proceso atsiranda sąveika tarp vidinės schemos, t. y. mąstymo, supratimo ir turimų žinių, bei supančio pasaulio. Šiai sąveikai vykstant besimokantysis nuolat konstruoja ir rekonstruoja savo žinias apie pasaulį, suteikia prasmę savo turimoms patirtims bei kuria žinių struktūras.

Wilde (2000) (cit. iš Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė ir kt., 2014) konstruktyvistinių mokymosi teorijų požiūriu, mokymosi procesas ir žinių įgijimas suprantama kaip:

- *aktyvus procesas*. Mokymosi sėkmė priklauso nuo tarpusavyje susijusių motyvacijos, interesų bei aktyvaus mokinio santykio su mokymosi tikrove. Besimokantysis

mokymosi medžiagą įsisavina pagal savo taisykles ir turimą patyrimą, pagal savo supratimo būdą ir individualų gyvenimo aplinkos kontekstą;

- *save reguliuojantis procesas*. Besimokantysis turi įtakos pasirenkamai mokymosi tikrovei, mokymosi laikui ir mokymosi metodui. Mokytojo ugdymo proceso valdymas garantuoja mokymosi proceso inicijavimą ir tolydumą;
- *konstruktyvus procesas*. Mokymosi procesas vyksta kaip individualus kūrimas įvairių santykių, kurie savo sąsajomis sudaro žinojimo ir struktūrų visumą. Dėl turimų žinių, individualių polinkių, interesų struktūrų susiklosto itin individualus tikrovės interpretavimas. Besimokantysis bendraudamas su kitais gali pamatyti skirtingus požiūrius į vieną ir tą pačią tikrovę;
- *situatyvus procesas*. Žinios ir įgūdžiai turėtų būti įgyjami tokiomis aplinkybėmis, kurios atitiktų jų pritaikymo aplinkybes. Naujų žinių ir įgūdžių pritaikymas naujomis aplinkybėmis yra labai reikšmingas mokymosi procese;
- *socialinis procesas*. Pasaulio vaizdo konstravimo ir interpretavimo metu besimokantieji įgyja žinių, įgūdžių, bendruomenėje konstruoja tarpasmeninius santykius, ugdo socialines kompetencijas. Mokymasis yra nuolatinis komunikavimas.

Konstruktyvizmo teorijoje yra akcentuojamas mokinių aktyvus mokymasis, socialiniai procesai. Socialiniai procesai yra suprantami socialiniame kontekste – šeimoje, bendruomenėje. Vaiką supančioje socialinėje terpėje atsiranda žinojimas. Šis žinojimas gali būti plėtojamas pedagogo ar kito asmens arba pastiprinamas daugiau patyrusio mokinio. Socialinio konstruktyvizmo atstovai teigia, kad besimokantysis gali pažinti jį supantį pasaulį bendraudamas su kitais. Socialinio konstruktyvizmo teorija akcentuoja didesnę patirtį turinčių dalyvių vaidmenį, supažindinant mažiau patyrusius su nauja informacija. Remiantis šia teorijos idėja, didelis dėmesys yra skiriamas ne tik mokinio aktyvumui, bet ir yra pripažįstama socialinių procesų svarba (Barkauskaitė, Brandišauskienė, Chodzkienė ir kt., 2015). Socialinio konstruktyvizmo teorija apibrėžia kultūros ir konteksto reikšmę socialiniams procesams suvokti, yra aktyviai konstruojamos žinios kaip socialiniame ir kultūriniame kontekste vykstančio bendradarbiavimo, diskusijų, interaktyvių procesų metu sudaromų susitarimų rezultatas (Žibėnienė, Indrašienė, 2017). Kadangi yra teigiama, kad žmogus gali pažinti supantį pasaulį bendraudamas su kitais, todėl konstruktyvizmo atstovai esmingai susitelkia į socialinį mokymosi kontekstą, taikomus mokymo(si) metodus. Ši ugdymo teorija padeda mokiniams konstruoti prasmingą supratimą ir įsisąmoninti paties mokymosi vertę (Martišauskienė, 2015; Barkauskaitės,

Brandišauskienės, Chodzkienės ir kt., 2015). Socialinio konstruktyvizmo teorijoje yra svarbi mokinio socialinė sąveika, kaip vadovaujanti jėga, skatinanti individo socialinį vystymąsi per idėjų internalizaciją, susidūrus su socialine realybe (Barkauskaitė, Brandišauskienė, Chodzkienė ir kt., 2015). Anot Reich (1996) (cit. iš Barkauskaitė, Brandišauskienė, Chodzkienė ir kt., 2015), žinių konstravimas yra įvairūs būdai ir metodai, kurių metu besimokantysis gali pats pažinti, eksperimentuoti, išbandyti. Besimokantieji žinias konstruoja atsižvelgdami į asmeninius interesus, motyvaciją ir išgyvenimus. Remiantis Reich (1996) teiginiu, galima konstatuoti, kad mokinio patirtis ugdymo(si) procese įprasminama ir plėtojama leidžiant jam eksperimentuoti, išbandyti ir pritaikyti jau turimą patirtį bei naujai įgytas žinias.

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymas, kuris remiasi konstruktyvizmo ir socialinio konstruktyvizmo teorijos idėjomis, yra orientuotas į aktyvų mokinį. Besimokantysis, kurdamas naujas žinias, remiasi jau turimomis. Tai atspindi patirtimi grįstą žinojimą. Socialinio konstruktyvizmo teorijoje atsiranda svarbūs socialiniai ryšiai. Mokymasis vyksta socialinėje erdvėje, kurioje besimokantieji gali dalintis savo turimomis patirtimis diskutuodami, bendradarbiaudami. Ši mokymosi teorija leidžia įgyti naujas žinias atliekant praktines veiklas. Konstruktyvizmo ir socialinio konstruktyvizmo teorija pagrindžia patirtinio mokymosi strategiją, kuri akcentuoja aktyvų besimokančiojo veikimą remiantis turima patirtimi.

1.2. Patirtinio mokymosi apibrėžtis ir strategijos taikymas pradinio ugdymo procese

Patirtinis mokymasis yra aktyvaus mokymosi strategija, kuri remiasi konstruktyvinės teorijos idėjomis. Konstruktyvinė mokymosi teorija atkreipia dėmesį į besimokančiųjų aktyvų ir savivaldų žinių konstravimo procesą. Šio proceso metu, remiantis anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimis, kuriamos naujos idėjos, sąvokos, prasmės.

Chapman ir kt. (2008) teigimu, patirtinis mokymas(is) yra viena iš seniausių mokymosi formų (cit. iš Gudinaičius ir Raščiuvienė, 2014). Šio mokymosi idėjos yra žinomos nuo ankstyvųjų žmogaus ugdymo laikų. Mokymasis iš pasakojimų, perduodamų žodžiu, tęstinio mokymosi rodo, kad patirtinis mokymasis vyravo ir anksčiau (Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, 2018). Dewey (cit. iš Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, 2018) yra įsitikinęs, kad dalykų mokyti atskirai nereikia, ugdymas turėtų prasidėti nuo vaiko patirties, jis turėtų būti kontekstualus. Ugdymo procesui esant kontekstualiam, pedagogai atsižvelgia į mokinių turimas autentiškas asmenines, socialines ir kultūrines patirtis, jų gyvenimo ir mokyklos veiklos kontekstą (Ugdymas(is) paradigmu kaitoje,

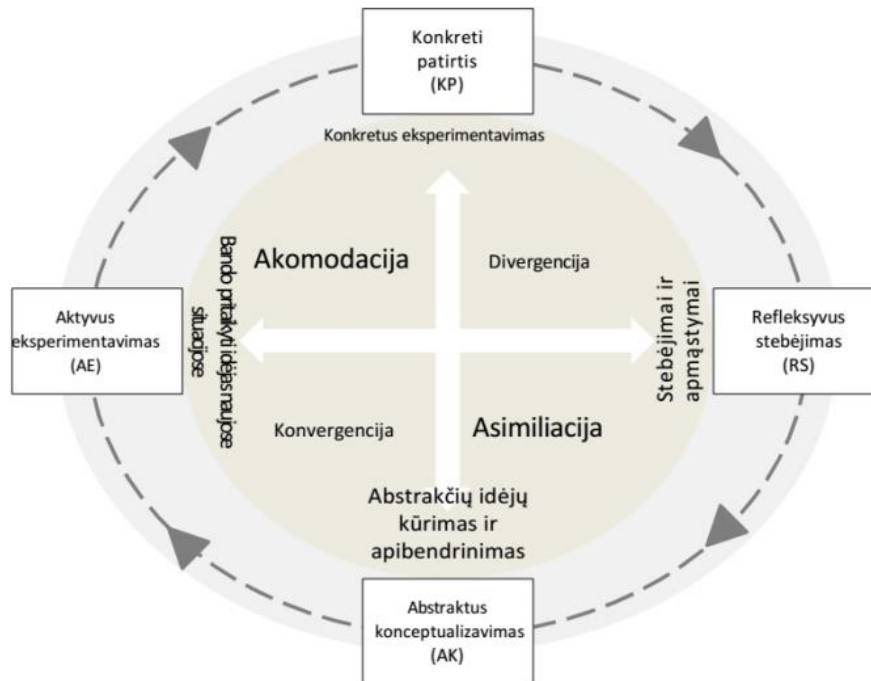
2016). Tokio ugdymo(si) metu mokinys gali sieti turimas patirtis su mokomuoju dalyku, taip lengviau įsisavindamas naujas žinias.

Patirtinis švietimas šiandien apibrėžiamas kaip filosofija ir metodika, kai pedagogai sąmoningai išnaudoja besimokančiųjų tiesioginę patirtį, siekdami plėsti žinias, ugdyti įgūdžius (Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, 2018). Patirtinis mokymasis yra grindžiamas mokinio patirtimi, siekiant tenkinti vaikų poreikius ir sutelkti dėmesį ties supratimu, veikimu ir patirtimi, o ne ties mechaniniu įsiminimu. Patirtinio mokymosi strategijoje pabrėžiamas mokymasis, kuris pasitelkia veiklą, siekiant kiekvieną vaiką ugdyti akademiškai, fiziškai, kultūriškai ir dvasiškai jį palaikančioje ugdymo įstaigoje, bendruomenėje, sudarant vaikui galimybę pasinaudoti jo turima patirtimi (Luckneris ir Nadleris, 1997; Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, Vismantienė, 2018). Šio mokymosi metu mokinys įgyja ne tik akademinį žinių, tačiau ugdo ir savo asmenines, socialines ir kitas kompetencijas.

Strazdienė ir Geležienė (2008) teigia, kad patirtinio mokymosi procese besimokantysis, turėdamas konkrečią patirtį, vysto abstrakčias teorijas ir išvadas, reflektuoja. Raščiuvienė (2013) teigia, kad patirtinis refleksyvusis ugdymas(is) yra organizuotas procesas, kurio metu, naudodami tiesioginį patyrimą, ugdymo proceso dalyviai konstruoja žinias ir įgūdžius, kuriuos vėliau gali pritaikyti realiame gyvenime. Šis mokymasis vyksta tuomet, kai besimokantieji įsitraukia į įvairias veiklas, po to apmąsto savo patirtį ir, pasinaudodami šia analize, atranda naudingas išvalgas, kurias įtraukia į savo besikeičiantį elgesį ir mąstymą. Patirtinio mokymosi teorija apibrėžia mokymąsi kaip procesą, kurio metu mokomasi keičiantis patirtimi. Žinių rezultatai gaunami iš patirties suvokimo (Sternberg ir Zhang, 2001). Taigi pagrindinis patirtinio mokymosi išteklius yra ugdytinių turima patirtis.

Vienas iš patirtinio mokymosi strategijos pradininkų Kolbas (1984) (cit. iš Kara, 2009) patirtinį mokymąsi apibrėžia kaip procesą, kurio metu kuriamos žinios per paties žmogaus patirties transformaciją. Kolbas įsitikinęs, kad mokymasis apima keturis etapus: konkrečią patirtį, refleksyvųjį stebėjimą, abstraktų konceptualizavimą bei aktyvų eksperimentavimą (cit. iš Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, 2018). Kolbo teigimu, mokymas(is) yra efektyvus, kai jis yra holistinis ir apjungia patirtį, suvokimą, pažinimą ir elgesį. Holistinis mokymas(is) tampa veiksmingas, kai refleksija ir veiksmai tarpusavyje sąveikauja. Šios priešingybės ugdymo procese turi veikti taip, kad mokiniai gebėtų sujungti teoriją ir praktiką.

Patirtinio mokymosi teorijos modelis vaizduoja du suvokimo būdus (konkrečią patirtį ir abstrakčią konceptualizaciją) ir du patirties transformavimo būdus – reflektyvų stebėjimą ir aktyvų eksperimentavimą (žr. 1 pav.) (Kolb, Boyatzis, Mainemelis, 2001).

1 pav. A. ir D. Kolbų patirtinio mokymosi ciklų modelis
(Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė ir kt., 2018, p. 10)

Pirmoje patirtinio mokymosi ciklo stadijoje besimokantysis išgyvena konkrečią patirtį. Mokymasis prasideda nuo konkrečios patirties, kuria besimokantysis užsiima (Rihtaršić, Avsec ir Kocijancić, 2016). Daugelį dalykų išmokstame spontaniškai, patys to nepastebėdami, tačiau šio mokymosi strategijos pagrindas – patyrimas – yra kruopščiai pedagogo suorganizuotas ir realizuotas procesas (Raščiuvienė, 2013; Gudavičius ir Raščiuvienė, 2014). Mokymasis prasideda tada, kai besimokantysis yra įtraukiamas į naują, konkrečią patirtį (Tulbure ir Orboi, 2014). Godvadas, Jasienė ir Malinauskas (2014) teigia, kad kalbant apie patyrimą svarbu žinoti patyrimo zonas. Kiekvienas žmogus turi bent tris skirtingas sąmonės zonas: komforto, įtampos/augimo, panikos. Komforto būsenoje esame tada, kai dirbame įprastus darbus saugioje ir pažįstamoje aplinkoje tarp pažįstamų žmonių. Šioje būsenoje jaučiamasi saugiai, todėl nėra stiprios motyvacijos eksperimentuoti. Įtampos/augimo būseną yra tuomet, kada susiduriama su mums naujomis, neaiškiomis veiklomis, aplink yra mažai pažįstami žmonės. Panikos būsenoje atsiduriama tuomet, kuomet susiduriama su

mums kraštutiniai nesaugiais reiškiniiais, žmonėmis ar veiklomis, kurios viršija mūsų tolerancijos ribas. Šios patyrimo zonos tarpusavyje yra glaudžiai susijusios ugdymo požiūriu. Ugdymas vyksta pereinant iš komforto būsenos į įtampos būseną. Reguliariai patiriant šį perėjimą asmuo sustiprėja, jo komforto erdvė ima plėstis naujų įgūdžių atsiradimo, nuostatų kitimo ar jausmų priėmimo dėka (Godvadas, Jasienė ir Malinauskas, 2014). Šio kryptingo patirties naudojimo metu per trumpą laiką ugdytiniams yra suteikiama galimybė pasiekti tikresnio susipažinimo su daugeliu dalykų. Patyrimų zonų naudojimas leidžia prisitaikyti prie įvairių mokymosi situacijų.

Antrosios patirtinio mokymosi ciklo stadijos metu skiriamas laikas įgytos patirties refleksijai. Barkauskaitė, Brandišauskienė, Chodzikiene ir kt. (2015) refleksiją laiko procesu, kai iš turimos patirties kyla prasmė, atskleidžianti gilesnį tiriamos tiesos supratimą, leidžianti suvokti galimas pasekmes, asmeninį požiūrį, savęs supratimą. Refleksija yra laikoma svarbi mokymosi veiklai, nes ji yra supratimo pagrindas (Tulbure ir Orboi, 2014). Refleksijos metu yra sukuriama galimybė įdėmiau pažvelgti į tai, kas vyksta konkrečios patirties metu. Ieškoma patirties prasmė, atkreipiamas dėmesys į iškilusius jausmus patirties metu. Reflektuodamas mokinys konstruoja faktus apie savo sėkmę ir nesėkmes, pasiekimo kokybę, emocinį santykį su reflektuojama veikla ir kt. (Žibėnienė, Indrašienė (2017). Toks mokinių reflektavimas prisideda prie sėkmingo mokymosi proceso. Godvadas, Jasienė ir Malinauskas (2014) refleksiją prilygina nuotraukos ryškinimui. Jie teigia, kad refleksijai reikia skirti atskiro laiko ir dėmesio, neskubant prie naujos patirties ar išvadų. Žibėnienė ir Indrašienė (2017) teigia, kad refleksija gali būti prilyginama svarbiausiai savivokos priemonei, proto veiklai, kuri yra nukreipta tirti savo paties veiksmą tam tikroje situacijoje ir susiejanti patirties apžvalgą, priežasčių ir padarinių analizę bei išvadų, skirtų būsimai veiklai, darymą. Taigi, galima teigti, kad reflektavimo metu mokinys ne tik išskiria atliktos veiklos stipriąsias ir silpnąsias puses, bet ir sieja ją su savo jau turima asmenine patirtimi. Reflektavimo metu mokinys įvertina savo turimas žinias, keičia įsitikinimus bei prielaidas.

Pedagogui, organizuojant patirtinio mokymosi strategijos refleksinę dalį, Gaučaitės, Kazlauskienės ir Pocevičienės (2014) teigimu, būtina išsiaiškinti, kokia yra mokinių turima reflektavimo patirtis. Taikant šią mokymosi strategiją pradinėse klasių mokiniams pedagogas turėtų padėti mokyti reflektuoti savo patirtį. Gaučaitė, Kazlauskienė ir Pocevičienė (2014) rekomenduoja įvertinti mokinių turimą reflektavimo patirtį. Įvertinęs mokinių turimas patirtis, pedagogas savo pagalbą turi diferencijuoti. Jaunesni pradinėse klasių (1-2 kl.) mokiniai įgytą konkrečią patirtį gali reflektuoti pokalbio metu ar piešdami. Ugdytiniai gali pasirinkti sau tinkamą reflektavimo būdą. Vyresni pradinėse klasių mokiniai (3-4 kl.) šiame patirtinio mokymosi etape gali reflektuoti raštu ar

diskutuodami grupėse. Reflektavimo grupei susitarus dėl tam tikrų patirtinio mokymosi tikslų, yra svarbus pedagogo vaidmuo. Jis turi padėti tyrinėti tiems tikslams artimus savo patirties aspektus (Gudavičius ir Raščiuvienė, 2014; Godvadas, Jasienė ir Malinauskas, 2014). Pedagogas turi organizuoti tokį ugdymo(si) procesą, kuriame ugdytiniais būtų lengvai pasiekiami informaciniai šaltiniai, leidžiama dalintis patirtimi tarpusavyje.

Pasak Žibėnienės ir Indrašienės (2017), refleksija gali vykti asmeniniu lygmeniu (individuali), kuomet mokinys reflektuoja teorinę mokymosi medžiagą ir kuria individualų žinojimą, susietą su išgyventa patirtimi. Taip pat gali būti ir tarpasmeninė (kolektyvinė) refleksija, kurios metu besimokantysis reflektuoja kartu su pedagogu ar kolegomis. Mokymosi metu vykstančiai refleksijai yra svarbi mokinio patirtis ir jos analizė. Mokiniui reflektuojant yra svarbu atkurti savo reflektuojamą veiklą, pojūčius per patirtį, kalbėti apie savo vertybes, požiūrius, jausmus, idėjas ir veiksmus.

Žibėnienė ir Indrašienė (2017), remdamosi Kanselu, Meedu, Rossetti (2000), pateikia reflektavimo ciklą:

2 pav. Refleksijos ciklas

(Žibėnienė, Indrašienė, 2017, p. 120)

Aprašymas. Svarbu, kad mokinys aiškiai ir sąžiningai atsakytų, kas nutiko, kokia situacija susidarė, objektyviai ją įvardintų.

Savijauta. Svarbu, kad mokinys gebėtų atpažinti ir įvardinti, kaip jautėsi, kaip tai susiję su jo nuostatomis ir požiūriais.

Vertinimas. Mokinys reflektuodamas turi atskirti, ką vertinti - tai, kaip iš tiesų yra, ar tai, kaip atrodo.

Analizė. Besimokančiajam yra svarbu geriau save pažinti, analizuoti bei tobulinti savo veiklą, santykius su aplinka. Analizės metu yra svarbu, kad mokinys naujai pažvelgtų į sukauptas žinias, patirtį, įgytus gebėjimus, apmąstytų savo veiklą ir patirtį.

Apibendrinimas. Mokinys apibendrindamas gali įgyti naujų žinių, gali keistis jo vertybinės nuostatos, asmeninis požiūris.

Veiklos planas. Refleksija skatina organizuojant ir planuojant ugdymo procesą kaupti įvairią informaciją bei ją remtis, siekdamas geresnių mokymosi rezultatų. Mokiniui atlikus refleksijos apibendrinimą yra kryptinga toliau planuoti veiklą, remiantis mokinio padarytomis refleksijos išvadomis.

Trečioje patirtinio mokymosi ciklo stadijoje yra svarbus vidinis (veikiančiojo) ir išorinis (stebėtojo) požiūriai. Šiame etape suaktyvinamas kognityvinis procesas, aiškinantis įvykį ir jo reikšmingumą (Rithtaršic, Avsec ir Kocijancic, 2016). Taip pat yra formuluojami ir įsisąmoninami supratimai, įžvalgos apie save, gautą refleksiją iš kitų. Yra daromos išvados, keliami nauji tikslai tolimesnei veiklai (Gudavičius ir Raščiuvienė, 2014; Godvadas, Jasienė ir Malinauskas, 2014). Šis ugdymosi etapas yra svarbus, nes mokinys savarankiškai formuluoja išvadas ir kelia tikslus tolimesnei veiklai. Formuluojamos išvados ir tikslai ugdytiniui leidžia gilintis į jau turimą patirtį, ją reflektuoti, numatyti, ką nori toliau sužinoti.

Ketvirtosios patirtinio mokymosi ciklo stadijos metu individas eksperimentuoja. Eksperimentavimas yra svarbi patirtinio mokymosi dalis. Besimokantysis, taikydamas padarytas išvadas, naujas žinias, panašiose arba skirtingose situacijose įgyja patyrimą. Asmeniškai, savo noru įgyta nauja patirtis išlieka ilgalaikėje atmintyje ir padeda formuoti naujam elgesio modeliui. Aktyviai eksperimentuojant formuojasi nauji įgūdžiai ir įsisavinamos naujos žinios, kurios prieštarauja anksčiau turėtoms patirtims ir nuostatoms. Tai gali turėti įtakos tolimesniam besimokančiojo elgesio kitimui. Šis patirtinio mokymosi ciklas vystosi nenutrūkstamai. (Gudavičius ir Raščiuvienė, 2014; Godvadas, Jasienė ir Malinauskas, 2014). Šis mokymo(si) ciklas suteikia galimybę labiau gilintis į tam tikrus dalykus, ieškoti ir sužinoti kažką naujo.

Apibendrinant galima teigti, kad vienas iš pagrindinių patirtinio mokymosi principų yra patirties reflektavimas. Ugdytiniai, reflektuodami savo patirtį, gali iš jos išmokti kažko naujo, o tokios naujos žinios ugdytiniams tampa lengviau įsimenamos. Pedagogas, sudarydamas sąlygas ugdytiniams sieti savo asmeninę patirtį su platesniu kontekstu bei ją reflektuoti, prisideda prie sėkmingos jaunų žmonių integracijos visuomenėje. Patirtinio mokymosi metu yra stengiamasi skatinti ugdytinius mokyti išbūti įtampos būsenoje, kuomet asmeninio patyrimo dėka daugelis nepažįstamų dalykų tampa pažįstamais. Ugdyme, remiantis patirtimi, yra būtinos ugdytinio inicijuotos veiklos, išsikelti tikslai ir aktyvus dalyvavimas ugdymo procese.

1.3. Mokymosi aplinkos ir stimulai taikant patirtinio mokymosi strategiją

Patirtinio mokymosi teorija rodo, kad mokiniai įsisavina daugiau žinių naudodamiesi praktine mokymosi aplinka (Kuban, O'Malley, Florea, 2014). Patirtinio mokymosi teorijoje mokiniai yra skatinami tyrinėti, atrasti kažko jiems naujo, pritaikyti įgytas žinias praktiškai. Taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbu mokiniams suteikti tokią aplinką, kurioje jie galėtų įgyti naujas patirtis. Tinkamos mokymosi aplinkos leidžia tyrinėti ir mokytis mokomojo dalyko kontekste (Lidon, Rebollar, Moller, 2011). Pasak Warren, Hof, McGriff ir kt. (2012), taikant patirtinio mokymosi strategiją klasė tampa tyrimų bendruomenė, kurioje mokytojas atkreipia dėmesį į mokinio tam tikrą patirties aspektą. Mokytojas turi pasirūpinti tinkama mokymosi aplinka, reikalingomis priemonėmis, kurios mokinius skatins domėtis, skaityti, mąstyti, bendrauti, eksperimentuoti ir kt. Mokiniam galima sudaryti sąlygas tyrinėti skirtingose mokymosi aplinkose: klasėje, laboratorijoje, lauko erdvėse, muziejuose ir kt. Įvairios mokymosi aplinkos, kurios yra praturtintos reikiamomis priemonėmis atlikti praktines veiklas ar bandymus, mokinius skatina tyrinėti juos supančią aplinką, atrasti ir patirti naujų ar mažai žinomų dalykų. Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė (2014) teigia, kad aplinką sudaro ne tik erdvė, metodai, turinys ir priemonės, bet ir tarpusavio santykiai tarp mokinių, pedagogų bei tarp mokinių ir pedagogų. Esant geram klasės mikroklimatui mokiniai gali aktyviau ir drąsiau dalintis savo idėjomis, eksperimentuoti ir tyrinėti.

Patirtinis mokymas(is) gali vykti klasėje arba už jos ribų (Helyer ir Corkill, 2015). Lombardozi (2015) teigia, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją, mokymosi aplinka turi būti orientuota į besimokantįjį. Ši aplinka turi būti sukurta taip, kad besimokantysis turėtų prieigą prie medžiagos, informacijos, susijusios su nagrinėjama tema. Mokymosi aplinką pedagogas gali praturtinti net tik materialiais daiktais, bet susitikimais su mokomojo dalyko ekspertais. Lombardozi (2015) teigimu, susitikimai su ekspertais sukuria turtingą aplinką besimokančiųjų patyrimams ir diskusijoms. Susitikimus su ekspertais ar mokomąjį dalyką išmanančiais žmonėmis galima organizuoti ugdymo įstaigoje arba išvykų metu. Išvykos į muziejus suteikia galimybę stebėti ir išbandyti realius objektus, spręsti problemas ir bendrauti su kitais (Nil, 2019). Išvykų metu į muziejus bei kitas edukacines erdves yra sudaromos sąlygos mokiniams išsikelti jiems rūpimus klausimus ir patiems bandyti į juos atsakyti. Nill (2019) atliktame tyrime minima, kad ugdymas muziejuose gali padėti formuoti mokinių teigiamą požiūrį į mokslą. Mokiniam nuolat gaunama teorinė informacija darosi neįdomi. Išvykų metu į muziejus mokiniai turi galimybę pamatyti konkrečius ir realius

mokomuosius dalykus. Užklasinė aplinka mokiniams suteikia galimybę įgyti daugiau patirčių, pamatyti ir susipažinti realiai su mokomuoju dalyku.

Mokymasis už mokyklos ribų sudaro mokiniams palankesnes sąlygas tyrinėti juos supantį pasaulį. Pasak Meighan ir Rubenstein (2018), mokymasis lauke padidina mokinių aplinkos raštingumą, įtraukia juos į tris mokymo(si) sritis: pažintinę, emocinę ir psichomotorinę. Meighan ir Rubenstein (2018), analizuodami atliktus tyrimus apie lauko mokymosi naudą mokinių akademiniams ir bendriesiems pasiekimams, padarė išvadą, kad lauko mokymas mokinius skatina tyrinėti aplinką. Tyrinėjant besimokantieji įgyja reikiamų žinių apie juos supančią aplinką, pastebimi gerėjantys akademiniai rezultatai. Galima daryti prielaidą, kad mokymasis už klasės ribų mokinius įtraukia, didėja jų mokymosi motyvacija. Padidėjusi mokymosi motyvacija ir įsitraukimas turi teigiamos įtakos mokinių gerėjantiems akademiniams ir bendriesiems pasiekimams. Taip pat išskiriama, kad mokydamiesi už klasės ribų mokiniai ugdomi pozityvų elgesį su juos supančia aplinka, keičiasi požiūris į ją.

Braslauskienės, Norvilienės, Šmitienės ir kt. (2018) teigimu, patirtinio mokymosi sėkmė priklauso nuo mokymo(si) strategijų pritaikymo mokymosi stiliams, nes tai turi įtakos mokinių mokymosi motyvacijai, įsipareigojimams ir nuostatoms. Meighan ir Rubenstein (2018) teigia, kad pedagogas turėtų naudoti papildomus pažintinius, fizinius ir emocinius stimulus, kurie turi teigiamos įtakos akademiniams ir bendriesiems pasiekimams. Remiantis moksliniais tyrimais yra nustatyta daug mokymosi stilių, todėl personalizavimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių. CCL vadovė (Kūrybiškų klasių laboratorija, 2013) analizavo R. Danno ir K. Danno atliktus tyrimus apie smegenų aukštesniąsias kognityvines funkcijas. Analizuojamuose tyrimuose nustatyta, kaip mokymasis yra susijęs su stimulu ir kaip stimulus veikia tam tikras smegenų sritis. Tyrinėtojai nustatė keturis stimulų tipus: aplinkos, emocinį, sociologinį ir fizinį. Išskirdami mokymosi stimulų tipus suklasifikavo veiksnius, kurie turi įtakos mokinių mokymosi stiliui (žr. 3 pav.).

		Stimulai			
		Aplinkos	Emocinis	Sociologinis	Fizinis
Veiksniai	Garsas	Motyvacija	Bendraamžiai	Suvokimas	
	Šviesa	Atkaklumas	Pats	Vartojimas	
	Temperatūra	Atsakomybė	Komanda	Laikas	
	Mokymosi aplinka	Struktūra	Suaugęs	Mobilumas	
			Įvairūs		

3 pav. Mokymosi stiliai, remiantis R. Dannu ir K. Dannu (1979)
(Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė ir kt., 2018, p. 26)

Aplinkos stimulams, remiantis 3 paveikslu, yra priskiriama garsas, šviesa, temperatūra, mokymosi aplinka. Pedagogas yra asmuo, atsakingas už ugdymo(si) aplinką, kurioje mokiniams yra sudaromos sąlygos tyrinėti, manipuliuoti, liesti, eksperimentuoti su įvairiais objektais, kelti hipotezes, klausti ir formuluoti naujas sąvokas (Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė ir kt., 2018). Pasak Malik ir Rizvi (2018), klasės aplinką sudaro du komponentai: fizinis ir žmogaus. Fizinis komponentas apima visus fizinius objektus, kurie yra klasėje (lenta, šviestuvai, knygos ir pan.). Žmogiškąją komponentą sudaro žmonės: pedagogai, mokiniai ir kiti ugdymo(si) proceso dalyviai. Mokymosi aplinkos svarba yra pastebima mokinių akademinų pasiekimų gerėjimui. Mokymosi aplinka apima sąmoningą ir nesąmoningą įtaką.

Malik ir Rizvi (2018) išskiria šiuos aplinkos veiksnius, kurie turi įtakos mokinių mokymuisi:

- *Garsas*. Garso lygis klasėje turi didelę įtaką mokymuisi. Klasės foninį triukšmą sumažinti arba sustiprinti gali mokytojo įsikišimas;
- *Efektyvus apšvietimas*. Teisingas apšvietimas apsaugo nuo įtempto akių darbo, padeda mokiniams ilgiau išlikti budriems;
- *Klasės baldai*. Baldai klasėje yra svarbūs mokymo(si) procese. Mokiniai turi jaustis patogiai, kėdės ir stalai turi tikti kiekvienam mokiniui individualiai;

- *Novatoriška saugykla veiksmingam mokymuisi.* Mokinių darbų eksponavimas klasės erdvėje leidžia mokiniams džiaugtis savo atliktais darbais bei klase. Malik ir Rizvi (2018) atlikti tyrimai rodo, kad mokiniai turėtų matyti savo atliktus darbus ant klasės sienų mažiausiai 20% sienų plote. Mokiniai, matydami savo darbus, didžiuojasi savo veikla bei yra motyvuojami stengtis ir tobulėti ateityje.

Kiekvienas iš šių mokymosi aplinkos veiksnių turi būti naudojami bet kurioje klasėje, nepriklausomai nuo ugdymo(si) turinio. Klasės aplinka padeda motyvuoti mokinius bei turi teigiamos įtakos suvokimo procesams.

Emocinis stimulus. Ranchelor (1992) teigia, kad efektyvia mokykla ir klase gali būti apibūdinama tokia vieta, kurioje mokinius natūraliai motyvuoja mokytis (cit. iš Malik ir Rizvi, 2018). Tokioje aplinkoje, kurioje mokiniai nori mokytis, gerėja mokinių akademiniai pasiekimai. Taigi galima teigti, kad mokinių motyvavimas ugdymo(si) proceso metu turi didelę pridėtinę vertę akademiniam pasiekimams. Mokytojo vaidmuo yra labai svarbus sukuriant emocinius stimulus. Siekdamas sustiprinti besimokančiojo moralę, savimone, pasitikėjimą savimi, turi prisidėti pedagogas. Jis tai gali padaryti motyvuodamas mokinį, bendraudamas remiantis abipuse pagarba.

Sociologinis stimulus. Mokymosi aplinka klasėje yra dinaminė socialinė sistema, kuri apima ne tik mokytojų elgesį bei mokytojo ir mokinio sąveiką, bet ir sąveiką tarp besimokančiųjų (Malik ir Rizvi, 2018). Socialinio konstruktyvizmo teorija, kurios mokymosi idėjomis remiasi patirtinio mokymosi strategija, pabrėžia socialinius ryšius. Mokiniai dalinasi savo turima patirtimi su bendramoksliais, pedagogais. Bendravimas mokomojoje aplinkoje turi būti paremtas tarpusavio pagarba ir pasitikėjimu. Mokiniui jaučiant pagarbą bei pasitikėjimą iš aplinkinių, jis gali plėtoti savo turimas ir naujai įgytas žinias, nebijo klausti ir tyrinėti.

Fizinis stimulus. Fizinis stimulus apima suvokimą, vartojimą, laiką ir mobilumą. Kad mokinys galėtų lengvai suvokti mokomąjį dalyką, yra svarbu mokymosi procese įgalinti jo pojūčius. Ugdymo(si) procese svarbu organizuoti veiklas, kurių metu mokiniai naudojami savo pojūčiais. Tuomet mokiniai lengviau įsisavina naujas žinias ar patyrimą. Taip pat mokiniai, besimokantys pradinėse klasėse, yra aktyvūs ir judrūs. Siekiant, kad ugdymosi procesas būtų orientuotas į mokinį, yra svarbu sudaryti sąlygas mokiniui laisvai judėti, tyrinėti.

Apibendrinant galima teigti, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbu išnaudoti ne tik klasės, bet ir už jos ribų esančias erdves. Mokiniams yra svarbu realiai pamatyti mokomuosius dalykus, taip yra lengviau įsisavinama nauja mokomoji medžiaga, o mokymosi procesas tampa įdomesnis, kitoniškesnis. Taip pat patirtinio mokymosi sėkmė priklauso nuo mokymosi stimulų

naudojimo mokymosi procese. Pedagogui naudojant mokymosi stimulus, mokymosi procesas pasidaro kokybiškas ir visavertis. Mokymosi proceso kokybę galima sustiprinti įgalinant mokinio penkis pojūčius, kurie padeda lengviau įsisavinti naują mokomąją medžiagą.

1.4. Pedagogas ir mokinio vaidmuo patirtinio mokymosi procese

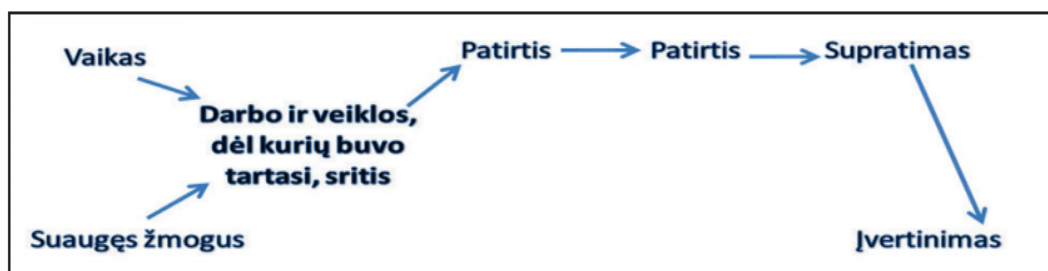
Mokymasis – tai užslėptas mentalinis procesas. Šio proceso pedagogas negali tiesiogiai kontroliuoti. Mokinys pats kuria mokomojo dalyko suvokimą ir gebėjimus, kurių moko pedagogas (Petty, 2007). Šiame procese yra svarbu, kad mokiniai patys save taisytų, koreguotų savo supratimą apie naujai mokomą dalyką. Taip pat mokymasis apibrėžiamas kaip savarankiškas mokinio užduočių atlikimas, kurio metu jis pats sukuria formuojamų įgūdžių ir žinių suvokimo sistemą. Mokymosi procese mokinys yra aktyvus dalyvis, o mokytojas – pasyvus.

Mokymosi procese yra svarbus pedagogas ir mokinio dialoginis bendravimas. Tokiu bendravimo būdu pedagogas su mokiniu tampa tolygūs pokalbio partneriai. Dialogo metu mokinys gali dalintis savo turima patirtimi, idėjomis planuojant ugdymo(si) procesą. Pedagogas dialogo metu gali sužinoti reikiamos informacijos apie mokinio jau turimas patirtis ir gali kurti į mokinį orientuotą ugdymą (Mickūnas, 2014). Svarbu pabrėžti, kad bendravimas turi būti paremtas tarpusavio pagarba ir pasitikėjimu.

Patirtinio mokymosi strategijos taikymo procese yra svarbūs pedagogas profesiniai įgūdžiai. Mokytojas turi gebėti organizuoti tokį mokymosi procesą, kuris būtų subalansuotas visos klasės mokiniams, o reikiama informacija ir priemonės turi būti lengvai prieinamos (Resdman'sa, Vijayakumari, 2017). Taikant patirtinio mokymosi strategiją išryškėja pasyvus mokytojo vaidmuo ugdymo procese. Mokymąsi Monkevičienė, Sakadolskis ir Bruzgelevičienė (2014) apibūdina kaip atlikimą su kieno nors pagalba. Šiuo atveju mokytojas mokymosi procese mokiniams teikia pedagoginę pagalbą, kuriuos metu konsultuoja, nukreipia mokytis tinkama linkme. Stebėdamas mokinius, pedagogas gali išryškinti kiekvieno mokinio savybes bei turimas žinias, kas yra svarbu organizuojant į mokinį orientuotą ugdymą. Šiai mokymosi strategijai pedagogas pagalba mokymosi procese yra labai svarbi. Reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad mokinys mokytojo pagalbos turėtų paprašyti pats.

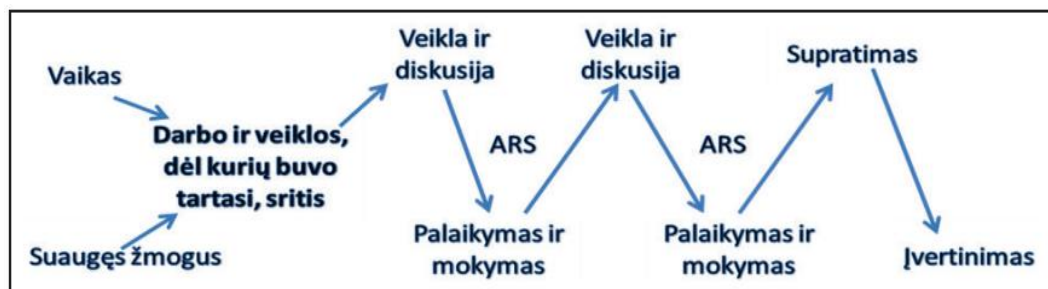
Patirtinio mokymosi strategija yra grindžiama konstruktyvizmo ir socialinio konstruktyvizmo teorijų idėjomis. Taikant šią mokymosi strategiją yra svarbu atsižvelgti į šių teorijų pateiktus mokytojo ir besimokančiojo vaidmenų mokymo(si) procese modelius (žr. 4 ir 5 pav.). Pasak Pillardo (2002),

konstruktyvistiniame vaidmenų modelyje besimokantysis yra apibūdinamas kaip labai aktyvus ir savarankiškas, stipriai motyvuotas dalyvis. Motyvacija ir savarankiškumas yra sustiprinami, kai dėl ugdymo(si) proceso ir veiklų susitariama dviejų lygiaverčių subjektų – mokinio ir mokytojo (cit. iš Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė, 2014). Pedagogui taikant ugdymą, grindžiamą konstruktyvizmo teorijos idėjomis, tenka svarbus vaidmuo sukuriant palankias ir įvairias mokymosi aplinkas, kuriose mokiniai įgytų naujų patirčių. Pateiktame 4 paveiksle galima pastebėti, kad mokinsys yra aktyvus mokymosi procese, tyrinėdamas ir eksperimentuodamas įgyja naujos patirties. Po naujos patirties įvyksta supratimas, kurio metu mokinsys formuoja naujas išvadas, reflektuoja naujai įgytą patirtį. Įsivertinimą mokiniai gali atlikti padedami pedagogo. Mokiniai įsivertindami ir įvertinant gauna grįžtamąjį ryšį, jie supranta ką jie jau moka, kur jiems dar reikia mokytis ir įgyti naujų žinių.

4 pav. Konstruktyvistinis vaidmenų mokymo(si) procese modelis
(Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė, 2014, p. 53)

Konstruktyvistiniu vaidmenų mokymo(si) procese modeliu remtis yra rekomenduojama, kuomet mokinių mokėjimo mokytis kompetencija yra išplėtotą. Tuo tarpu socialinis konstruktyvizmas akcentuoja mokytojo ir mokinio ryšius (žr. 5 pav.).

5 pav. Socialinis konstruktyvistinis vaidmenų mokymo ir mokymosi procese modelis
(Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė, 2014, p. 54)

Remiantis 5 paveikslu, galima pamatyti, kad socialinis konstruktyvizmas pedagogą laiko ne tik pažinimui tinkamos aplinkos kūrėju, bet aktyviu proceso dalyviu. Pedagogas plėtoja diskusijas su

mokiniais, palaiko mokinių pastangas, moko ir suteikia naujų žinių. Martišauskienės (2015) teigimu, pedagogo kompetencijos turi apimti tiek dėstomo dalyko žinojimą, tiek mokinio turimos patirties supratimą, kaip ją galima pritaikyti ugdymo procese. Pedagogo įsiterpimas neturi neigiamos reakcijos mokinio aktyvumui ugdymo procese. Konstruktivizmo teorija grįstame ugdyme mokytojas tampa pagalbiniu besimokančiajam konstruojant žinojimą, užuot atgaminus faktų serijas. Mokytojas numato įrankius (pvz., problemų sprendimu, tyrimu pagrįsto mokymosi), kuriais remdamiesi besimokantieji keltų ir tikrintų savo idėjas, darytų išvadas ir apibendrinimus, kauptų ir skleistų savo žinojimą bendroje mokymosi terpėje. Tačiau teoretikai kalba ne apie mokytojo aktyvaus vaidmens atsisakymą, o tik apie jo pobūdžio kitimą.

Apibendrinant galima teigti, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją mokinys tampa aktyvus mokymosi proceso dalyvis. Jis eksperimentuoja, tyrinėja, atlieka praktines veiklas, taip įgydamas naujų patirčių. Tuo tarpu pedagogas atlieka pasyvaus mokymosi proceso dalyvio vaidmenį. Tačiau pedagogas turi svarbų vaidmenį prieš mokymosi procesą. Prieš mokinio savarankišką mokymąsi pedagogas turi parengti tinkamą aplinką, parinkti tokias praktines veiklas, kad mokinys galėtų įgytas žinias pritaikyti praktiškai ir taip įgytų naujos patirties. Tuo tarpu mokymosi proceso metu pedagogas atlieka konsultanto, vedlio vaidmenį. Jis suteikia reikiamos pagalbos, nukreipia mokinius tikslinga mokymosi linkme. Taip pat yra svarbūs mokytojo ir mokinio bei tarp besimokančiųjų kuriami santykiai. Tarpusavio santykiai turi būti paremti pasitikėjimu ir pagarba, tik tuomet mokiniai drąsiai kels jiems rūpimus klausimus, dalinsis asmenine patirtimi.

2. TYRIMO METODAI IR ORGANIZAVIMAS

Duomenų rinkimas. Siekiant atskleisti patirtinio mokymosi taikymo ypatumus ir reikšmę pradinų klasių mokinių mokymosi procese pasirinktas atlikti kokybinis tyrimas. Atlikto kokybinio tyrimo duomenys atskleidžia ne faktus ar statistiką, o patirtis, prasmes, procesus (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tyrimo metu remtasi fenomenologine filosofija, kuria siekiama suprasti užslėptas patirtines prasmes ir esmes. Atliekant tyrimą remiantis šia filosofija tyrėjas nagrinėja ne patį reiškinį, o tai, kaip tyrimo dalyviai supranta tiriamąjį reiškinį (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Fenomenologinė metodologija skiria dėmesį tiriamųjų subjektų suvokimui, jų socialiniam kontekstui, padeda atskleisti, kaip žmonės supranta ir interpretuoja įvykius ar tam tikrus reiškinius (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Tyrimui atlikti pasirinktas anketinės apklausos el. paštu metodas. Anketinę apklausą sudarė atviro tipo klausimai. Kardelio (2002) teigimu, ši apklausos forma yra informatyvi. Tyrimo metu naudojant šį metodą dalyvis gali daug atidžiau formuluoti savo atsakymus į pateiktus tyrėjo klausimus, tai atliekant tiriamajam patogiu laiku (Dikčius, 2011; Kardelis, 2002). Metodo pasirinkimą lėmė mažas nagrinėjamos problemos ištirtumas. Atliekant apklausą yra siekiama atskleisti, kaip tyrimo dalyviai taiko patirtinio mokymosi strategiją pradinio ugdymo procese bei kokia šios mokymosi strategijos taikymo reikšmė pradinų klasių mokiniams.

Duomenų apdorojimas/analizė. Anketinės apklausos el. paštu metu gauti duomenys yra apdoroti kokybinės duomenų analizės būdu (Kardelis, 2002). Žydžiūnaitės ir Sabalausko (2017) teigimu, kokybinė turinio analizė atskleidžia naudingos informacijos ugdymo mokslui ir praktikai, taip padeda suformuoti požiūrį į naują tyrimo objektą ar temą, įvertinti tam tikrą reiškinį. Taip pat šis metodas yra pasirinktas siekiant objektyviai ir sistemiškai išnagrinėti teksto ypatybes, padaryti tinkamas išvadas (Tidikis, 2003). Šiuo bakalauro baigiamuoju darbu yra siekiama ištirti, kaip patirtinio mokymosi strategija taikoma pradinio ugdymo procese. Tyrimo metu gauti duomenys pateikiami lentelėse, išskiriant kategorijas ir subkategorijas. Šalia kiekvienos subkategorijos yra pateikiami jas įrodantys teiginiai ir dažniai. Fiksuojamas teiginių dažnumas leidžia suvokti pateiktos kategorijos svarbą. Siekiant užtikrinti tyrimo etiką, apklausoje raštu tiriamųjų vardai yra koduojami trumpiniais: pvz., I1 – informantas nr. 1.

Tyrimo procedūra. Tyrimas vyko keliais etapais. Pirmajame etape (2020 metų sausio mėnesį) buvo išryškinama tyrimo problema, nustatytas tikslas. Antrojo etapo metu (2020 metų sausio – balandžio mėnesį) buvo analizuojama mokslinė ir metodinė literatūra. Trečiajame etape (2020 kovo mėnesį) buvo atliktas anketinės apklausos el. paštu tyrimas. Ketvirtajame etape (2020 metų balandžio

- gegužės mėnesį) buvo analizuojami anketinės apklausos el. paštu duomenys, formuluojamos išvados. Klausimynas buvo pateiktas Vilniaus Šiaurės licėjaus pedagogams ir administracijai. Klausimyną, skirtą pedagogams, sudarė 17 klausimų ir demografinė skiltis (žr. 1 priedą). Klausimyną, skirtą administracijai, sudarė 14 klausimų ir demografinė skiltis (žr. 2 priedą). Visi pateikti klausimai buvo atviro tipo. Tyrimo metu buvo laikomasi geranoriškumo ir teisingumo principų, informantai turėjo teisę apsispręsti dėl dalyvavimo atliekamame tyrime (Kardelis, 2002; Žydžiūnaitė, 2011). Pateiktame klausimyne buvo pateikta informacija informantams, kurioje buvo užtikrina, kad bus laikomasi konfidencialumo, paaiškinama, kokių tikslų bus naudojami gauti atsakymai. Buvo gautas leidimas baigiamajame bakalauro darbe naudoti ugdymo įstaigos pavadinimą. Taip pat tyrimo dalyviai buvo informuoti, kad gauti tyrimo rezultatai bus naudojami rašant mokslinį straipsnį.

Tyrimo imtis. Apklausoje dalyvavo 6 tiriamieji: 5 pradinio ugdymo pedagogai ir ugdymo įstaigos vadovė. Informantai pasirinkti remiantis tiksline atranka. Į pateiktus klausimus atsakė pradinio ugdymo pedagogai, kurie ugdymo procese taiko patirtinio mokymosi strategiją. Tiriamieji buvo pasirinkti dėl to, kad yra pedagogikos srities specialistai ir turintys kompetencijų samprotauti šio baigiamojo bakalauro darbo tyrimo tema, problema (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008).

3. PATIRTINIO MOKYMO SI STRATEGIJOS TAIKYMAS PRADINIO UGDYMO PROCESĖ: EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

Tyrimas buvo orientuotas į pedagogų nuomonę ir asmenines patirtis apie šio ugdymo procesą integruojamą patirtinio mokymosi strategiją. Tyrimas buvo atliktas Vilniaus Šiaurės licėjuje, kuriame patirtinio mokymosi strategija yra vienas iš pagrindinių mokymosi metodų.

Vilniaus Šiaurės licėjuje ugdymo procesas organizuojamas remiantis Šiaurės šalių patirtimi. Ugdymo institucijos vadovė teigia, kad „*kuriant mokyklą, patirtinis ugdymas nuo pat pradžių buvo pasirinktas kaip viena iš trijų pagrindinių metodikų, pagal kurią organizuojamas visas ugdymas Šiaurės licėjuje*“ (I6). Iš pasidalintos ugdymo įstaigos vadovės patirties galima suprasti, kad patirtinio mokymosi strategija yra svarbi šio ugdymo įstaigoje. Vilniaus Šiaurės licėjaus vadovė patirtinio mokymosi strategiją įvardina kaip ciklišką mokymosi procesą: „*Toks cikliškas mokymosi procesas, kuriame dalyvauja skirtingas patirtis turintys vaikai, tėvai, mokytojai, skatina ieškojimų ir atradimų procesą, didina vaikų motyvaciją bei gali tapti kasdienio gyvenimo dalimi*“ (I6). Taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbūs ir tėvai, kadangi pirmosios vaiko įgyjamos patirtys yra artimoje aplinkoje – šeimoje. Vadovė atkreipia dėmesį, kad svarbu atlikus užduotis aptarti patyrimą, jį reflektuoti bei formuluoti išvadas, kurias vėliau galima pritaikyti atliekant kitas užduotis. Tulbure ir Orboi (2014) refleksiją laiko labai svarbia mokymosi veikla, nes ji yra supratimo pagrindas. Remiantis vadovės pateiktais teiginiais galima pastebėti, kad Vilniaus Šiaurės licėjuje patirtinio mokymosi strategija yra viena iš pagrindinių mokymo(si) strategijų, kurių taikymo metu mokiniai įgyja naujų patirčių, kurias norėdami įtvirtinti jas reflektuoja.

3.1. Patirtinio mokymosi strategijos samprata

Norint kokybiškai ištirti patirtinio mokymosi strategijos taikymą pradinio ugdymo procese, visų pirma buvo siekiama sužinoti informantų sampratą apie patirtinio mokymosi strategiją (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Patirtinio mokymosi samprata (N=6)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
------------	---------------	---------------------------	-------------------

Į vaiką orientuotas ugdymas	Mokinio turimos patirties įgalinimas ugdymo procese	„<...> mokymasis remiantis turima vaiko patirtimi“ (I1); „<...> mokiniai patiria ir per savo patirtį įsisavina medžiagą“ (I3); „Tai mokymasis per patirtį <...>“ (I4); „<...> reiškia sujungimą į vieną, t.y. ką jau žinau, ką sužinojau, ką supratau“ (I5); „<...> atrasti atsakymus per savo asmeninę patirtį“ (I6).	5
	Praktinė veikla	„Tai yra praktinis žinių pritaikymas kasdieninėse veiklose“ (I1); „<...> atradimai, prisilietimas prie objekto, pokyčių stebėjimas“ (I2); „Tai būdai ir metodai, kurių pagalba mokiniai patiria ir per savo patirtį įsisavina medžiagą“ (I3); „Tai mokymasis per patirtį, praktiškai atliekamos veiklos, kurių metu mokiniai ugdomi tam tikrus gebėjimus“ (I4); „Patirtinis mokymasis leidžia mokiniui aktyviai įtraukti į kūrybišką ir aktyvią veiklą bei atrasti atsakymus per savo asmeninę patirtį“ (I6).	5
Ugdymas, grindžiamas reflektavimu	Įgytos/turimos patirties reflektavimas	„<...> analizavimas <...>“ (I2); „<...> reflektavimas, kokie buvo mano jausmai patiriant, kur galėsiu tai pritaikyti“ (I5); „<...> sudaroma galimybė patirti mokymosi turinio prasmę ir ją derinama su kryptinga refleksija ir analize“ (I6).	3

Informantai patirtinio mokymosi strategiją sieja su *į vaiką orientuotu ugdymu (6)* ir *ugdymu, kuris yra grindžiamas reflektavimu*. Pasak Braslauskienės, Norvilės ir Smiltienės (2018), patirtinis mokymasis yra apibrėžiamas kaip filosofija ir metodika, kai pedagogai sąmoningai išnaudoja besimokančiųjų tiesioginę patirtį, siekiant plėsti žinias, ugdyti įgūdžius. Informantai, remdamiesi gautais tyrimo atsakymais, teigia, kad mokinių turima patirtis yra esminis išteklius ugdymo procese. Tai procesas, kurio metu mokinyje turimas patirtis sujungia su naujomis įgytomis žiniomis. Pedagogai ugdymo(si) procese mokinius skatina atrasti atsakymus per savo asmeninę patirtį. Taip pat tyrimo dalyviai teigė, kad patirtinio mokymosi strategijoje yra svarbi mokinio praktinė veikla. Mokiniui atliekant praktines veiklas, eksperimentuojant, tyrinėjant yra sudaromos sąlygos įgyti naują patyrimą. Praktinis žinių pritaikymas mokiniams leidžia lengviau įsisavinti įgytas žinias, o jos išlieka ilgalaikėje atmintyje.

Patirtinio mokymosi strategijos apibrėžtyje yra išryškintas mokinio turimos ir įgytos patirties reflektavimas (Kara, 2009; Strazdienė ir Geležienė, 2008; Raščiuvienė, 2013 ir kt.). Informantai, dalyvavę apklausoje, taip pat teigia, kad patirtinio mokymosi strategijoje yra svarbus *turimos/įgytos patirties reflektavimas (3)*. Žibėnienė ir Indrašienė (2017) reflektavimo cikle išskiria, kad yra svarbu atkreipti dėmesį į jausmus ir emocijas, kurios buvo patirtos tam tikros patirties metu.

Informantas patvirtina šį teiginį, pateikdamas tokį atsakymą: <...> *reflektavimas, kokie buvo mano jausmai patiriant, kur galėsiu tai pritaikyti (I5)*. Remiantis informantų pateiktais atsakymais, galima pastebėti, kad jie taip pat sutinka su Barkauskaitės, Brandišauskienės, Chodzikienės ir kt. (2015) požiūriu, kurios refleksiją laiko procesu, kai iš turimos patirties kyla prasmė mokymuisi. Tai įrodo pateikiamas informanto teiginys: <...> *sudaroma galimybė patirti mokymosi turinio prasmę ir ji derinama su kryptinga refleksija ir analize (I6)*.

Šie gauti rezultatai atskleidžia, kad pedagogai turi dalykinių žinių apie tai, kas yra patirtinis mokymasis, ir jį apibrėžia kaip anksčiau darbe minėti autoriai - Barkauskaitė, Brandišauskienė, Chodzikienė ir kt. (2015), Kara (2009), Strazdienė ir Geležienė (2008), Raščiuvienė (2013) ir kt. Autoriai, kaip ir tyrime dalyvavę pedagogai, patirtinio mokymosi sampratą sieja su mokinio patirtimi, aktyviu veikimu ir reflektavimu grindžiamu ugdymu.

3.2. Mokinių turimos patirties plėtojimo mokymosi procese būdai

Apklausoje metu buvo siekiama išsiaiškinti, koks dėmesys yra skiriamas mokinio autentiškai patirčiai ir kokias būdais ji įprasminama ugdymo procese (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. **Mokinių turimos patirties plėtojimo mokymosi procese būdai (N=6)**

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogo inicijuojamos veiklos būdai	Mokinio patirties išgryninimo veiklos	„Kas savaitę, atidarant savaitės temą vaikai ant lapelių užrašo, ką jie žino ir ką jie nori sužinoti tam tikra tema“ (I1); „Mokinys, turintis žinių, gali jas laisvai išsakyti, dalintis, pasakoti <...>“ (I2); „Pradžioje visada išsiaiškiname, kas vaikams aišku. Prisimename apie seniau kalbėtas temas <...>“ (I3); „<...> dažnai atsiranda vaikų bent kažką žinančių nauja tema, tad visada skiriu dėmesį tam pasidalinimui“ (I5).	6
	Veiklos, orientuotos į mokinių turimas patirtis	„Visada atkreipiu dėmesį į vaiko amžių ir galimybes dirbti savarankiškai“ (I2); „<...> žinant, kaip vaikai buvo prisilietę prie to dalyko gali toliau konstruoti ir plėsti jų žinias“ (I3); „Ugdymosi veikla organizuojama atsižvelgiant į vaikų patirtį“ (I4); „<...> temos siejamos su mokinių patirtimi ir kasdieniniais įvykiais“ (I6).	4

	Praktinės veiklos	„Veiklų metu naudojami praktiniai darbai <...>“, „<...> jei kalbama apie istorinius laikotarpius, mokiniai tyrinėja istorinius šaltinius, atsineša senovinių daiktų, tyrinėja istorinių asmenybių autobiografijas <...> savaitės pabaigoje žinios įtvirtinamos edukacinėje išvykoje į muziejų ar į kitas aplinkas, atitinkančias savaitės tematiką“ (I1); „Atsineša pagamintų darbų, pasidalina tiesiog papasakodami, padaro pristatymus ta tema ir pristato klasės draugams, surašo viską, ką žino minčių žemėlapyje“ (I5).	2
	Stimuliacijos ir patirties dienos veiklos	„Diena prasideda nuo siekiamybių laboratorijos“ (I1); „Visos veiklos tą dieną yra integruotos ir tyrinėjami, išbandydami naujus dalykus kartu ir tvirtiname kitus svarbius gebėjimus“ (I3); „<...> mūsų mokykloje yra savaitinės temos, tad pirmąją dieną yra sudominimas, vaikai kelia klausimus, ką nori ta tema sužinoti. Vaikai taip pat gauna projektines užduotis, kurias atlieka visą savaitę, tad ieško informacijos patys, bendradarbiauja su klasės draugais, mokytoju, patys būna tyrinėtojai, patys projektuoja“ (I5); „Tai diena, kada mokiniai keliauja į muziejus, parodas, edukacines erdves ar kt. Jų metu mokiniai gamina, kuria, eksperimentuoja ir pristatinėja savo projektinius darbus. Gali būti organizuojami susitikimai su specialistais ar tą temą išmanančiais žmonėmis“ (I6) ir kt.	6
	Savaitiniai projektai	„Kiekvieną ugdymo savaitę pradedame atrasdami, atrakindami naują temą, kurią nagrinėsime su mokiniais“ (I6).	1
Mokinio inicijuojamos veiklos būdai	Pasiūlymų ugdymo(si) veikloms teikimas	„Teikia pasiūlymus veikloms“ (I1); „Kiekvienas mokinys turintis idėjų, minčių, žinių gali jas laisvai išsakyti, dalintis, pasakoti, įgyvendinti komandose“ (I2).	3
	Rūpimų klausimų kėlimas	„Nagrinėjant savaitės temą vaikai kelia jiems rūpimus klausimus, o temos siejamos su mokinių patirtimi ir kasdieniniais įvykiais“ (I6).	1

Tyrimo dalyvių teigimu, jie skiria didelį dėmesį vaiko turimai autentiškai patirčiai. Tai atspindi šie pateikti atsakymai: *Mūsų mokykloje patirtiniam ugdymui skiriama itin daug dėmesio (I1), Visada didelį dėmesį skiriu vaikų patirčiai išsiaiškinti (I3)* ir kt. Gauti rezultatai, kokiais būdais tyrimo dalyviai įprasmina mokinių turimą patirtį, suskirstyti į kategorijas *pedagogo inicijuojamos veiklos būdai*, kai pedagogas ugdymo(si) procesą organizuoja remdamasis mokinio turima patirtimi ir skatina

ją plėsti, ir *mokinio inicijuojamos veiklos būdai*, kai mokinys pats aktyviai įsitraukia į ugdymo(si) proceso organizavimą, siedamas jį su savo turima arba norima plėtoti patirtimi.

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogai, organizuodami ugdymo veiklas, didelį dėmesį skiria *mokinių turimos patirties išgryninimui (6)*. Pasak R. J. Sternberg ir L. F. Zkang (2001), patirtinio mokymosi teorija yra apibrėžiama kaip procesas, kurio metu mokomasi keičiantis patirtimi. Informantų įžvalgos dera su mokslininkų pateikta patirtinio mokymosi teorijos apibrėžtimi. Pedagogai, siekdami identifikuoti mokinio turimą patirtį, skatina ją pasidalyti su visais klasės mokiniais. Tai įrodo šie teiginiai: *<...> vaikas dalinasi savo turima patirtimi <...> (11)*, *<...> dažnai atsiranda vaikų, bent kažką žinančių nauja tema, tad visada skiriu dėmesį tam pasidalinimui (15)* ir kt.

Pedagogai, identifikavę mokinių turimą patirtį, gali organizuoti ją pagrįstas veiklas. Toks ugdymas tampa kokybiškesnis, geriau atliepiantis į vaiką orientuoto ugdymosi principus. Vieno informanto teigimu, *<...> vaikų patirtis būna labai skirtinga. Todėl dažnai atsižvelgiama į amžiaus tarpsnio ypatybes, daugumos patyrimą (14)*. Taigi, pedagogui tenka kryptingai pasirinkti, į kokią jau turimą mokinių patirtį reiktų atsižvelgti. Tikslingas pedagogo pasirinkimas lemia kokybišką ugdymosi procesą bei mokinių aktyvų įsitraukimą į jį.

Įvairūs autoriai teigia, kad pritaikant turimas ir įgytas žinias praktinėje veikloje jos išlieka ilgalaikėje besimokančiųjų atmintyje (Gudavičius ir Raščiuvienė, 2014; Godvadas, Jasienė ir Malinauskas, 2014). Kiek mažiau dėmesio tyrimo dalyviai, pateikdami atsakymus, skyrė *praktinėms veikloms (2)*. Tačiau mokykloje, kurios bendruomenės nariai apklausoje dalyvavo, yra organizuojama *diena stimuliacijai ir patirčiai (6)*. Ši diena yra organizuojama visose pradinėse klasėse. Šią dieną, remiantis gautais rezultatais, didelis dėmesys yra skiriamas būtent praktinėms veikloms, mokymosi procesą praplečiančioms išvykoms, eksperimentams, kurių metu mokiniai išbando ir pritaiko tam tikras žinias kontekstualiai. Taip pat, informantų teigimu, stimuliacijai ir patirčiai skirtą dieną gali būti organizuojami susitikimai su specialistais, kurie gerai išmano ugdymo procese nagrinėjamą temą. Tokie susitikimai leidžia mokiniams praplėsti jau turimas savo ir pedagogų suteikiamas žinias. Taip skatinamas mokinių supratimas, jog konstruojant žinojimą galima remtis skirtingais šaltiniais, iš tiesiogiai su ugdymo procesu nesusijusio žmogaus taip pat galima sužinoti kažką įdomaus ir unikalaus. Susitikimai su specialistais padeda mokiniams ugdytis bendravimo įgūdžius. Ugdytiniams yra įdomiau mokytis iš žmogaus, kuris suteikia mokiniams naudingų žinių, remdamasis savo asmenine patirtimi. Mokiniai labiau įsitraukia į ugdymo(si) procesą, jis jiems tampa kitoniškas ir patrauklus.

Stimuliacijai ir patirčiai skirtoje dienoje pedagogas tampa gan pasyviu ugdymo(si) proceso veikėju, mokinio pagalbininku, kuris konsultuoja ir nukreipia teisinga ugdymosi linkme. Vienas iš informantų šią dieną pradeda nuo *siekiamybių laboratorijos* metodo: *diena prasideda nuo siekiamybių laboratorijos. Kiekvieną dieną aptariame tikslus, kuriuos turėsime įgyvendinti. Mokiniai patys išsikelia porą tikslų. Juos užrašo į specialius sąsiuvinius, o bendrus klasės tikslus mokytoja užrašo lentoje. Tada tariamasi, kaip tų tikslų geriausia pasiekti. Sudaromos sąlygos ir galimybės, parenkamos priemonės. Dienos pabaigoje mokiniai įsivertina, kaip pavyko pasiekti savo užsibrėžtus tikslus. Reflektuoja „dienos naujienų“ veikloje (11).* Remiantis informanto pasakojimu, pastebima, kad mokiniai tampa aktyviais mokymosi proceso dalyviais jau nuo jo pradžios – tikslų kėlimo. Mokiniais savarankiškai išsikeliant ugdymosi tikslus, jie yra labiau motyvuoti juos įgyvendinti. Informantai teigia, kad mokiniai aktyviai įsitraukia į šios dienos veiklas, kai gali plėtoti savo turimas žinias bei įgyti naujos patirties: *dažniausiai tą dieną pamirštame apie pertraukas, nes būname įnikę į procesą, paruošiame reikalingos medžiagos tyrinėjant, vykstame į edukacijas, tyrinėjame aplinką ir kita (13).* Šis teiginys įrodo, kad mokiniams plėtoti savo turimas patirtis bei pritaikyti turimas ir įgytas žinias atliekant praktines veiklas, eksperimentus, bandymus yra svarbu ir įdomu. Tokios veiklos didina mokinių mokymosi motyvaciją, padeda ugdytis tyrimines ir kitas kompetencijas.

Tyrime dalyvavusi pradinės mokyklos vadovė plačiau pakomentavo *savaitinių projektų* metodą, kurio metu taip pat pasireiškia mokinių patirtinis mokymasis. Šį metodą tyrimo dalyvė apibūdino taip: *Kiekvieną ugdymo savaitę pradėdame atrasdami, atrakindami naują temą, kurią nagrinėsime su mokiniais. Patys vaikai užduoda jiems rūpimus ir opius klausimus ta tema, sutariame, kur, kaip ir kada juos nagrinėsime, susiedami su įvairiais mokomaisiais dalykais (16).* Galima pastebėti, kad taikant *savaitinių projektų* metodą yra svarbu, kad patys vaikai aktyviai įsitrauktų į ugdomąją veiklą, užduotų klausimus. Savaitinių projektų metodo metu viena tema yra integruojama daugumos mokomųjų dalykų pamokose: *<...> nagrinėdami temą „Laiškas“, pirmos klasės mokiniai labai domėjosi, kaip keliauja laišakai, iš kur gali sužinoti savo pašto kodą bei kaip veikia paštomatai. Nagrinėdami įvairius laiškų keliavimo būdus, mokėmės apskaičiuoti atstumą, trukmę. Norėdami teisingai užrašyti adresus ant vokų, mokiniai tobulino kompiuterinio raštingumo gebėjimus, mėgindami patys savo pašto kodą atrasti internete. Rašymo įgūdžius stiprinome rašydami laiškus tėveliams, o savaitę vainikavusi išvyka į paštą padėjo įtvirtinti jau turimas žinias apie pašto istoriją, filateliją, įvairius laiškų keliavimo būdus bei patiems praktiškai išbandyti paštomatus! (16).* Nagrinėjant vieną temą visų mokomųjų dalykų metu mokiniams sudaromos galimybės susipažinti su analizuojama tema giliau, įvairiapusiškiau, atlikti daugiau praktinių užduočių bei įgyti naudingos

patirties. Mokiniai yra skatinami domėtis analizuojama tema remiantis įvairiais šaltiniais. Galima pastebėti, kad organizuojant savaitinius projektus yra akcentuojamos ir mokinių išvykos. Jų metu mokiniai susipažįsta su ugdymo procese analizuojamais objektais ir procesais praktiškai naujoje aplinkoje. Per šias išvykas mokiniai įtvirtina ir apibendrina visą savaitę kauptas žinias.

Analizuojant *mokinio inicijuojamos veiklos būdus* yra išskirtos dvi subkategorijos, nurodančios, kad ugdytiniai *teikia pasiūlymus ugdymo(si) veikloms (2)* ir ugdymo(si) procese *kelia rūpimus klausimus (1)*. Gauti tyrimo rezultatai atskleidžia, kad pedagogai sudaro palankias sąlygas mokiniams aktyviai įsitraukti į ugdymosi veiklų organizavimą. Mokinių siūlymai ir klausimai inicijuoja ugdymo(si) procesą, leidžia iškelti problemas, susijusias su vaikų patirtimi. Kartu su mokytoju sprendami jiems svarbias problemas, mokiniai jaučiasi lygiateisiai ugdymo(si) proceso dalyviai, plečia bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus, supranta savo autentiškos patirties svarbą.

Išanalizavus pedagogų pateiktus mokinio patirties įprasminimo būdus, galima teigti, kad mokinio patirtis yra svarbi šios mokyklos pedagogams. Pedagogai ją įgalina įvairiais būdais. Tyrimo metu siekiama išsiaiškinti kodėl yra svarbu remtis mokinio asmenine patirtimi. Pedagogų buvo prašoma pasidalinti savo asmenine nuomone apie tai. Gauti atsakymai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. **Mokinio turimos patirties įprasminimo nauda ugdymo(si) procese (N=6)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Ugdymo(si) proceso papildymas	Didėja motyvacija mokytis	„Nesiremiant mokinių asmenine patirtimi, mokiniai neturės motyvacijos mokytis, nesupras, kam jiems vieni ar kiti dalykai reikalingi“ (I4); „<...> vaikams lengviau įvardinti ir suvokti kam šių dalykų jiems reikia mokytis, taigi didėja ir pačių mokinių motyvacija“ (I6).	2
	Mokymasis vieni iš kitų	„<...> svarbu išsiaiškinti, kokių žinių vaikas apie tai turi, o galbūt jis pasidalins labai naudinga informacija, apie ką mokytojas net nebuvo pagalvojęs“ (I5); „<...> kiekvienas mokinytis suvokia pasaulį skirtingai, todėl dalinantis savo patyrimais ir suvokimu vaikai mokosi vieni iš kitų <...>“ (I6); „Mokiniams, mokantis vieniems iš kitų, ir turint sąlygas patiems ieškoti sau svarbių išvadų, susijusių su asmeniškai svarbiomis temomis, jų mokymasis tampa gilesnis bei prasmingesnis“ (I6).	3
	Teigiamos emocijos	„Tai patraukliausias mokymosi būdas vaikams, suteikiantis daug emocijų. O emocijos padeda geriausiai įsisavinti naują medžiagą ir perprasti procesus“ (I1).	1

Socialinių gebėjimų ugdymas	Kitos nuomonės toleravimas	„<...> geba būti tolerantiški ir atviri įvairioms nuomonėms“ (I6).	1
	Nuomonės reiškimas	„<...> susiję ir su socialiniu gyvenimu, nes mokosi <...> reikšti savo nuomonę, mintis“ (I5).	1
	Bendravimas	„<...> susiję ir su socialiniu gyvenimu, nes mokosi bendrauti <...>“ (I5).	1

Informantai teigia, kad mokinio turima patirtis yra svarbi ugdymo(si) procese. Informantas teigia: *Nes tik turėdamas patirties ir žinių tame dalyke, vaikas gali mokytis toliau (I3)*. Besimokantieji žinias konstruoja atsižvelgdami į asmeninius interesus, motyvaciją ir išgyvenimus (Barkauskaitė, Brandišauskienė, Chodzkienė ir kt., 2015). Atsižvelgiant į šį autorių pateiktą teiginį yra svarbu ugdymo procese naudoti mokinių jau turimas patirtis. Mokinys, naujai gaunamas žinias tapatindamas su jau turimomis, lengviau jas įsisavina. Konstruktivizmo ir socialinio konstruktivizmo teorija pabrėžia patirtimi grįstą žinojimą, pripažįsta, kad pažinimas vyksta pačiam asmeniui konstruojant žinias apie pasaulį (Monkevičienė, Sakadolskis, Bruzgelevičienė ir kt., 2014). Šis konstravimas vyksta tuomet, kai besimokantysis remiasi jau turimomis žiniomis, jas pildo naujomis. Kitas informantas teigia, kad: *Labai svarbu remtis vaikų asmenine patirtimi, vaikų turimomis žiniomis, kad nebūtų menkinama vaiko savivertė (I2)*. Galima interpretuoti, kad remiantis mokinio turima patirtimi ugdymo(si) procese didėja mokinio savivertė. Mokiniui susiformuoja požiūris, kad kiekviena turima patirtis yra svarbi ir reikalinga, atsiranda pasitikėjimas savo turimomis žiniomis ir savimi.

Gauti tyrimo rezultatai atskleidžia, kad įprasminant mokinio turimą patirtį ugdymo(si) procese turi teigiamos įtakos *ugdymo(si) proceso papildymui (4)* bei *socialiniams gebėjimams (2)*. Remiantis mokinių turima patirtimi *didėja mokinių mokymosi motyvacija*, jie *mokosi vieni iš kitų*, yra sukuriamos *teigiamos emocijos*, kurios turi teigiamos įtakos kokybiškam ugdymui(si). Informantų teigimu, remdamiesi mokinių turima patirtimi jie lengviau įvardina bei suvokia, kodėl reikia mokytis tam tikrų dalykų. Mokiniams suvokiant, kodėl reikia mokytis tam tikrų dalykų, didėja jų mokymosi motyvacija.

Sternberg ir Zhang (2001) teigimu, patirtinio mokymosi strategijos metu mokiniai gali mokytis keisdami patirtimi. Mokiniams mokantis vieniems iš kitų yra sudaroma galimybė praplėsti savo turimas žinias, mokytis iš kito asmens turimos patirties. Su šiuo autorių pateiktu apibrėžimu daugumos tyrimo dalyvių nuomonės sutampa ir ugdymo procese jie sudaro sąlygas pasidalinti savo jau turimomis patirtimis taip skatindami *mokytis vieniems iš kitų (3)*. Šiuo mokymosi būdu mokiniai gali pasidalinti savo turimą patirtį, kuri gali būti naudinga kitiems mokiniams. Vieno tyrimo dalyvio teigimu, *„mokiniams, mokantis vieniems iš kitų ir turint sąlygas patiems ieškoti sau svarbių išvadų, susijusių su asmeniškai svarbiomis temomis, jų mokymasis tampa gilesnis bei prasmingesnis“ (I6)*.

Šis teiginys įrodo, kad mokiniai gali mokytis iš kitų turimų patirčių, tik yra svarbu sudaryti sąlygas patiems atrasti svarbių ir reikalingų dalykų iš pasidalintos patirties. Toks mokymasis vieniems iš kitų mokymosi procesą padaro prasmingu, nes jo metu yra remtasi mokinių turima patirtimi. Tyrime paaiškėjo, kad patirtinis mokymasis mokiniams suteikia teigiamų emocijų, kurios jiems padeda geriau įsisavinti mokymosi medžiagą, ji ilgiau išlieka atmintyje.

Taikant patirtinio mokymosi strategiją pradinio ugdymo procese yra pastebima nauda mokinių *socialiniams įgūdžiams* (2). Taikant šią mokymosi strategiją mokiniai mokosi išreikšti savo nuomonę bei toleruoti kito, ugdomi bendravimo įgūdžiai. Mokiniais dalinantis turimomis patirtimis, jie tolerantiškesni, mokosi išklaudyti ir priimti kito mokinio patirtis ir mintis. Tai atspindi šis pateiktas informanto teiginys: <...> *geba būti tolerantiški ir atviri įvairioms nuomonėms* (16). Socialinės kompetencijos įgūdžių ugdymas dar ankstyvoje vaikystėje turi teigiamos įtakos emocijų ir elgesio problemų mažinimui. Ugdomi šie įgūdžiai leidžia mokiniui suprasti savo bei kito žmogaus jausmus, plėtoja tolerantiškumą aplinkai, žmonių nuomonei. Barkauskaitė, Gaigalienė ir Makarskaitė (2001) teigia, kad išplėtoti socialiniai įgūdžiai sudaro didesnę tikimybę susirasti pelningą darbą. Taip pat greičiau kylama karjeros laiptais, lengviau adaptuojamasi besikeičiančioms aplinkos sąlygomis.

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokinio turimos patirties įprasminimas turi naudos ugdymo procesui bei mokinio socialinių įgūdžių ugdymui. Mokiniais, remiantis ir dalinantis asmenine patirtimi, yra sudaroma galimybė plėtoti turimas žinias, mokytis vieniems iš kitų. Mokydamiesi vieni iš kitų, mokiniai yra skatinami bendradarbiauti, jie turi prisiimti atsakomybę už savo ir kitų mokinių mokymąsi. Tai yra aktyvaus mokymosi būdas, kurio metu mokiniai, remdamiesi savo ir kitų mokinių patirtimi, gilina supratimą, plečia turimas žinias. Pastebima, kad remiantis mokinių turimomis patirtimis didėja jų mokymosi motyvacija, kadangi naują žinojimą jie konstruoja kartu su jau turimomis žiniomis. Toks mokymosi principas mokiniams yra labiau priimtinas, nes mokymasis yra susijęs su jais asmeniškai. Taip pat tyrimo dalyviai atkreipia dėmesį į tai, kad mokinio autentiškos patirties įprasminimas ugdymo(si) procese turi teigiamos įtakos socialinei kompetencijai. Taikant patirtinio mokymosi strategiją, mokiniai mokosi išsakyti savo nuomonę bei gerbti ją. Taip pat atkreipiamas dėmesys dar ir į tai, kad mokiniai tampa tolerantiški kitų mokinių nuomonėms ir turimoms asmeninėms patirtimis.

3.3. Mokinių mokymosi reflektavimo būdai ir nauda mokymosi procesui

Reflektavimo svarba yra apibrėžiama ir patirtinio mokymosi strategijoje. Kolbo teigimu, mokymas(is) yra efektyvus, kai jis yra holistinis ir apjungia patirtį, suvokimą, pažinimą ir elgesį. Mokymas(is) tampa veiksmingas, kai refleksija ir veiksmai tarpusavyje sąveikauja (Braslauskienė, Norvilienė, Šmitienė, 2018). Remiantis informanto pateiktu teiginiu, galima pastebėti, kad informanto ir autoriaus įžvalgos sutampa, kad patirtį yra svarbu reflektuoti. Tai įrodo šis pateiktas teiginys: *Kad patirtinis ugdymas vykėtų sklandžiai ir taptų sėkmingu įpročiu, svarbu nepamiršti, jog patirtį reikia apmąstyti, analizuoti ir vertinti aiškiai įvardinant priežastis, sąsajas ir rezultatus bei kokias emocijas tai sukėlė tiek pačiam, tiek aplinkiniams (I6)*. Todėl yra svarbu išsiaiškinti, kokiais būdais pedagogai skatina mokinių mokymosi reflektavimą (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. **Mokinių mokymosi reflektavimo būdai (N=5)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Individuali refleksija	Įsivertinimo lentelės	„<...> įsivertinimo lentelės <...>“ (I3)	1
	Klausimynų pildymas	„<...> pildydami klausimynus <...>“ (I4).	1
Kolektyvinė refleksija	„Dienos žinios“	„Kasdien, po veiklų „Dienos žiniuose“ (I1); „Mokinių refleksija vyksta kiekvieną dieną – dienos žiniuose“; (I2); „Mokiniai ryto/dienos žinių metu pasidalina kiekvienas mintimis, ką patyrė, kas patiko“ (I5).	3
	Pokalbis	„<...> pokalbiai <...>“ (I3); „Mokiniai reflektuoja dalindamiesi įspūdžiais, atsakydami į atvirus bei uždarus klausimus“ (I4); „Pasidalina grupelėse savo išgyvenimus“ (I5).	3
	Pristatymų rengimas	„<...> rengdami pristatymus, juo pristatydami kitiems“ (I4).	1

Pasak Žibėnienės ir Indrašienės (2017), refleksija gali vykti asmeniniu lygmeniu (individuali), kai mokinys reflektuoja ir kuria individualų žinojimą, susietą su išgyventa patirtimi. Taip pat refleksija gali būti tarpasmeninė (kolektyvinė), jos metu mokinys reflektuoja su pedagogu ar kolegomis. Remiantis šiuo skirstymu yra pateikti mokinių mokymosi reflektavimo būdai, kuriuos jie naudoja pedagoginėje veikloje: *individuali refleksija* ir *kolektyvinė refleksija*. Analizuojant gautus rezultatus galima pastebėti, kad pedagogai dažniau naudojami *kolektyvinėmis refleksijomis*, kurių metu mokiniai gali aktyviai reflektuoti su pedagogu ir klasės draugais. Kolektyvinio reflektavimo metu mokiniai gali dalintis savo įžvalgomis, ugdomi bendravimo įgūdžius, mokosi priimti kito asmens nuomonę. *Kolektyvinės refleksijos* kategorija yra išskirta į tris subkategorijas, kurios yra įvardintos reflektavimo būdų pavadinimais: „Dienos žinios“ (3), pokalbis (3), pristatymų rengimas(1). „Dienos žinių“ (3)

reflektavimo būdas yra mažai žinomas, tačiau Vilniaus Šiaurės licėjuje, remiantis gautais rezultatais, jis yra plačiai naudojamas. „Dienos žinių“ reflektavimo metodą informantai apibūdina taip: *Kasdien, po veiklų „Dienos žiniose“ (15 min.) reflektuojama su mokiniais, kaip pavyko pasiekti dienos tikslų, ką naujo sužinojo, kas pasisekė, kas nesisekė, kodėl? Ką daryti, kad pasisektų? Tai vyksta po pagrindinių veiklų (pamokų) (I1), Mokiniai ryto/dienos žinių metu pasidalina kiekvienas mintimis, ką patyrė, kas patiko“ (I5) ir kt. Mokiniai ne tik reflektuoja ką sužinojo naujo, kaip sekėsi pasiekti dienos ar pamokos tikslų, tačiau ir kalbasi apie tai, kas nesisekė, bei reflektuoja, ką reiktų daryti kitaip, kad kitą kartą pasisektų. Reflektuodami mokymosi sėkmes ir nesėkmes mokiniai ateityje galės pasirinkti sau tinkamesnį mokymosi būdą ir tai padės išvengti tų pačių nesėkmių. Taip pat mokiniai reflektuodami savo nesėkmes ugdoosi problemų sprendimo gebėjimą.*

Mažiau dėmesio, atsakydami į pateiktus klausimynus, pedagogai skyrė *individualiai refleksijai (2). Individualiai refleksijai* informantai pateikia šiuos reflektavimo būdus: *įsivertinimo lentelės(1), klausimynų pildymas(1)*. Mokiniui yra svarbu gebėti savarankiškai reflektuoti savo turimas ir įgytas žinias. Savarankiško reflektavimo metu mokinys priima pats išvadas, jų nesiedamas su kitų mokinių žiniomis. Kokią reflektavimo naudą mokinių mokymesi išvelgia pedagogai, pateikta 5 lentelėje.

5 lentelė. **Mokinių mokymosi reflektavimo nauda (N=6)**

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Ugdymo proceso papildymas	Žinių įtvirtinimas	„Reflektuodami klasėje, o ne būdami vieni jie turi galimybę prisiminti, atgaminti turimas žinias ir informaciją“ (I1); „Svarbu mokiniui suvokti – kodėl jam to reikia, ir ką naujo sužinojo“ (I2); „Apmąščius veiklą, labiau ji įprasminama, apibendrinama, susisteminama“ (I4); „reflektuodamas mokinys tuo pačiu ir mokosi, įtvirtina žinias“ (I5).	4
	Tikslų įgyvendinimas	„<...> labai svarbu išsiaiškinti kas puikiai sekėsi, o kur buvo sunkiau ar visai nepavyko“ (I2); „<...> pastebi savo klaidas, žino, kas jiems sekasi gerai“ (I3); „<...> reflektuodami jie sužino, ar gerai suprato, ar tiksliai žinojo <...>“ (I5).	3
Socialinės kompetencijos gebėjimų ugdymas	Nuomonės reiškimas	„<...> susiję ir su socialiniu gyvenimu, nes mokosi <...> reikšti savo nuomonę, mintis“ (I5).	1
	Pasitikėjimas savimi	„<...> patirtinis ugdymas augina mokinių pasitikėjimą savimi, lavina jų socialinius įgūdžius <...>“ (I6).	1
	Bendravimas	„<...> susiję ir su socialiniu gyvenimu, nes mokosi bendrauti <...>“ (I5).	1

Gautas pedagogų įžvalgas, kodėl yra svarbu mokiniams reflektuoti savo patirtį, galima suskirstyti į dvi kategorijas: *ugdymo proceso papildymas* ir mokinių *socialinės kompetencijos ugdymas*. Daugiau dėmesio pedagogai skyrė *ugdymo procesui papildyti* (5). Informantų teigimu, reflektuodami mokiniai *įtvirtina įgytas žinias* (4) bei gali stebėti, kaip sekėsi *įgyvendinti užsibrėžtus tikslus* (3). Informantai teigia, kad mokiniai reflektuodami ne tik įtvirtina įgytas naujas patirtis ir žinias, bet ir atgamina jau turimas žinias ir informaciją. Galima teigti, kad reflektavimo metu mokiniai gali integraliai susieti jau turimas žinias su naujai įgytomis. Šio proceso metu mokiniai įgytą naują informaciją tapatina su jau turima, todėl naujos žinios yra lengviau įsisavinamos. Tyrimo dalyvis teigia, kas mokiniams reflektuojant asmeninę patirtį ji išlieka ilgalaikėje atmintyje, nes įgyta nauja patirtis dar kartą prisimenama, reflektavimo metu mokiniai išryškina, kas jiems sekėsi, ką sužinojo bei kas jiems buvo sunku. Informanto teigimu, kad mokiniai reflektuodami, kas jiems sekėsi ir nesisekė, gali padaryti naudingas išvadas, kurios ateityje gali padėti išsirinkti mokymosi būdus. Taip pat pedagogai pastebi, kad reflektuodami mokiniai gali pamatyti, kaip jiems sekėsi įgyvendinti užsibrėžtus tikslus, pastebėti, kas nesisekė bei pasvarstyti, kodėl nesisekė: *Dėl to jie jaučiasi saugesni ir žino, kas jiems trukdo ir padeda mokytis* (13). Reikia pastebėti, kad tyrimo dalyvis atkreipia dėmesį į reflektavimo naudą mokinių emocinei būsenai mokymosi procese. Besimokančiajam gebant pačiam išsiaiškinti mokymosi sunkumų priežastis, jis jaučiasi labiau pasitikįs savo jėgomis, saugesnis. Saugumo jausmas mokiniams leidžia drąsiau tyrinėti ir atrasti naujų dalykų, didėja mokymosi motyvacija, kuri yra labai svarbi ugdymo(si) procese.

Remiantis gautomis pedagogų įžvalgomis apie reflektavimo prasmę, galima pastebėti, kad reflektavimo metu *ugdomi socialinės kompetencijos gebėjimai* (2). Mokinių socialiniai įgūdžiai yra labai svarbūs, juos mokiniai ugdo daugelyje mokymosi situacijų. Svarbu pabrėžti tai, kad tyrimo dalyviai išskyrė, jog reflektavimo metu mokiniai plėtoja savo socialinę kompetenciją. Reflektavimo metu mokiniai mokosi išreikšti savo nuomonę bei priimti kito. Pedagogas mokinių mokymosi reflektavimą inicijuoja pradėdamas pokalbius ar diskusijas, kurių metu mokiniai keičiasi savo išgyvenimais, išreiškia savo nuomonę. Tokio reflektavimo metu svarbu, kad mokinys turėtų išplėtotus bendravimo įgūdžius, pasitikėtų savimi. Pasitikintis savimi mokinys gali drąsiai išsakyti savo nuomonę. Svarbu pabrėžti, kad reflektavimo proceso dalyviai gebėtų priimti kito nuomonę. Tolerantiškas mokinio nuomonės priėmimas bei teikiami pasiūlymai gali sudaryti tinkamas sąlygas formuoti mokinio nuostatomis ir įsitikinimams.

3.4. Mokymo(si) aplinkos taikant mokinių patirtinį mokymą(si)

Patirtinio mokymosi strategija yra grindžiama konstruktyviojo mokymo(si) idėjomis. Žibėnienė ir Indrašienė (2017) teigia, kad mokinio patirties sąveika su aplinka yra labai svarbi. Pažinimas vyksta pačiam besimokančiajam renkant žinias apie jį supantį pasaulį. Todėl kokybiškam ir visaverčiam ugdymui(si) svarbi mokinių supanti aplinka. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokia mokymosi aplinka turi poveikį sėkmingam mokinių patirtiniam mokymui(si) (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. **Mokymo(si) aplinkos, taikant mokinių patirtinį mokymą(si) (N=6)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Mokyklos aplinka	Mokyklos inventoriūs	„Mokykloje didelis priemonių inventoriūs“ (I1); „Mokinių patirtinis mokymasis mokykloje turint reikiamas priemones <...> (I2); „Mokykloje turi būti daug medžiagos, būdų ir patikrintų metodų, kurie tai užtikrintų“ (I3); „Turint tinkamų priemonių, galima su vaikais atlikti praktinius užsiėmimus <...>“ (I5)	4
	Mokyklos erdvės	„Mokykla įsikūrusi dvaro patalpose <...> (I1); „<...> aplinka sukurta vaikams tyrinėti, atrasti, paliesti...“ (I1); „<...> saugią aplinką, <...>“ (I2); „labai svarbu turėti ir tinkamas erdves, pavyzdžiui, virtuvėlę, lauko klasę, kad ne viskas vyktų vienoje erdvėje“ (I5); „Įrengtos erdvės padeda mokiniams pasijusti mokslininkais, eksperimentatoriais, kūrėjais“ (I6).	5
	Emocinė aplinka	„<...> pasitikinčius ir gerbiančius draugus, motyvuojantį mokytoją <...>“ (I2); „<...> teigiamai turi žiūrėti mokyklos vadovai ir skatinti mokytoją eksperimentuoti, palaikyti“ (I3).	2
Aplinka už mokyklos ribų	Supanti gamta	„<...> netoliese Vingio parko, šalia Neries upės. Visa aplinka sukurta vaikams tyrinėti, atrasti, paliesti“ (I1); „Supanti gamta leidžia mokiniams veiklas organizuoti gamtoje, kai jie praktiškai tyrinėja įvairius gamtos reiškinius“ (I4).	2
	Išvykos	„Mokykla sudaro sąlygas vykti mokiniams į išvykas, ekskursijas, dalyvauti įvairiose praktinėse edukacijose“ (I4); „Mokykla siekia patirtinį mokymą organizuoti ne tik mokyklos erdvėse, bet ir įvairiose kitose erdvėse mieste ar už miesto ribų“ (I6).	2

Sėkmingam mokinių patirtiniam mokymuisi, remiantis gautais rezultatais, turi *mokyklos aplinka* ir *aplinka už mokyklos ribų*. *Mokyklos aplinka* apima *mokyklos inventorių*, *mokyklos erdves* bei *emocinę aplinką*. Remiantis gautais rezultatais, galima teigti, kad mokyklos aplinka turi įtakos sėkmingam mokinio ugdymui(si). Organizuojant kokybišką ugdymą yra svarbu, kad mokykla turėtų

reikiamą inventorių: „*Mokinių patirtinis mokymasis mokykloje turint reikiamas priemones <...> (I2), „Mokykloje turi būti daug medžiagos, būdų ir patikrintų metodų, kurie tai užtikrintų“ (I3) ir kt. Turimos priemonės suteikia galimybę organizuoti praktines veiklas: „Turint tinkamų priemonių, galima su vaikais atlikti praktinius užsiėmimus <...>“ (I5). Praktinės veiklos, kaip jau buvo atskleista 3.1. poskyryje, yra svarbios taikant patirtinio mokymosi strategiją. Todėl praktinės veiklos turi būti praturtintos įvairiomis priemonėmis, kad mokinys galėtų įgyti kokybiškos naujos patirties. Taip pat pedagogai atkreipė dėmesį į tai, kad *mokyklos erdvės (4)* prisideda prie patirtinio mokymosi strategijos taikymo ugdymo procese. Pedagogai išskiria Vilniaus Šiaurės licėjaus erdvių privalumus: „*Mokykla įsikūrusi dvaro patalpose <...> (II)*. Autentiškos mokyklos patalpos sukuria galimybę ją tyrinėti, atrasti dar neatrasto. Ugdymo įstaigoje yra įrengtos mokslinės laboratorijos ir kūrybinės dirbtuvės. Tyrimo dalyvių nuomone, patirtinio mokymosi strategijos taikymui gali turėti pridėtinės vertės lauko klasės. Mokymosi aplinkų keitimas, nebūtinai išvykstant už mokyklos ribų, mokymosi procesą padaro nemonotonišką. Mokiniai, keičiantis mokymosi aplinkoms, lengviau įsitraukia į ugdymo(si) procesą, gali tyrinėti mokyklos ribose esančią aplinką. Taikant patirtinio mokymosi strategiją daugiau dėmesio yra skiriama gyvenimiškoms patirtims, kurios mokiniams yra artimos, susietos su socialiniais bei kitais įgūdžiais. Analizuojant gautus tyrimo rezultatus pastebima, kad kai kurie informantai išskiria, kad yra svarbi teigiama *emocinė aplinka (2)*. Galima pastebėti, kad pedagogams, kurie ugdymo(si) procese taiko patirtinio mokymosi strategiją, yra svarbu, kad juos suptų pozityvūs ir palaikantys žmonės. Išskiriama, kad mokykloje yra svarbu turėti teigiamai nusiteikusį vadovą, kuris įkvėptų ir skatintų eksperimentuoti bei palaikytų pedagogo idėjas siekiant tobulinti ugdymo(si) procesą.*

Tyrimo dalyvavę pedagogai teigia, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbu išnaudoti esančias *aplinkas už mokyklos ribų (3)*. Informantai atkreipia dėmesį į *supančią aplinką (2)* ir *išvykas (2)*. Informantų teigimu, aplink esanti gamta leidžia praktiškai tyrinėti įvairius gamtos reiškinius. Mokinys, naudodamasis penkiais savo pojūčiais, gali kokybiškiau susipažinti ir tyrinėti gamtą. Vilniaus Šiaurės licėjus yra įsikūręs netoli Vingio parko, šalia Neries, todėl tyrinėti gamtą turi reikiamas sąlygas. Remiantis informantų pateikta informacija, galima teigti, kad išvykos, kurių metu yra pakeičiamos ugdymo(si) aplinkos, yra svarbios. Informantas teigia, kad „*mokykla sudaro sąlygas vykti mokiniams į išvykas, ekskursijas, dalyvauti įvairiose praktinėse edukacijose“ (I4), „mokykla siekia patirtinį mokymą organizuoti ne tik mokyklos erdvėse, bet ir įvairiose kitose erdvėse mieste ar už miesto ribų“ (I6)*. Galima teigti, kad mokykla, kurioje buvo atliktas tyrimas, išnaudoja galimybes tyrinėti ir įgyti naujas patirtis įvairiose edukacinėse erdvėse, mokiniams yra sudaromos galimybės įgyti įvairesnės patirties.

Mokymą už mokyklos ribų tyrimo dalyviai vertina teigiamai ir įžvelgia naudą ugdymo(si) proceso papildymui bei bendrųjų kompetencijų ugdymui. Mokantis už mokyklos ribų, miesto edukacinėse erdvėse, muziejuose, temą papildančiose įstaigose yra sudaromos galimybės realiai susipažinti su mokomuoju dalyku. Tyrime dalyvavusių pedagogų teigimu, realiai išbandęs ir susipažinęs su mokomuoju dalyku, mokinys lengviau įsisavina naujas žinias. Taip pat, remiantis gautais tyrimo dalyvių atsakymais, galima pastebėti, kad mokymasis už mokyklos ribų yra efektyvus, nes mokiniai gali praplėsti savo akiratį, o keičiantis mokymosi erdvėms mokymo(si) procesas netampa monotoniškas. Tyrimo dalyviai išryškina, kad mokymasis už klasės ribų ugdo bendravimo įgūdžius, sąmoningumą.

Apibendrinant galima teigti, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbi tokia aplinka, kurioje mokinys galėtų tyrinėti, eksperimentuoti, ieškoti ir atrasti pats reikiamos informacijos. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad taikant šią mokymosi strategiją yra svarbi ne tik mokyklos aplinka, bet ir aplinka, esanti už mokyklos ribų. Aplinkų, kurios yra už mokyklos ribų, išnaudojimas mokiniams suteikia galimybę iš arčiau susipažinti su mokomuoju dalyku, įgyti įvairesnės patirties, praplėsti ugdymo(si) aplinkas.

3.5. Pedago ir mokinio vaidmuo įgyvendinant patirtinio mokymosi strategiją

Mokymasis – tai užslėptas mentalinis procesas. Šio proceso pedagogas negali tiesiogiai kontroliuoti. Mokinys pats kuria mokomojo dalyko suvokimą ir gebėjimus, kurių moko pedagogas (Petty, 2007). Patirtinio mokymosi strategijoje mokinys atlieka aktyvų vaidmenį, tuo tarpu pedagogas ugdymo(si) procese atlieka pasyvų vaidmenį, tampa koordinatorius, vedlys. Kokį vaidmenį atlieka pedagogas ir mokinys taikant patirtinio mokymosi strategiją pradinėse klasėse, pateikta 7 lentelėje.

7 lentelė. **Pedago ir mokinio vaidmuo įgyvendinant patirtinio mokymosi strategiją (N=6)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedago vaidmuo	Ugdymo(si) situacijų kūrėjas	„<...> mokykloje dažnu atveju sukuriamos situacijos, kuriose mokiniai tyrinėdami atlieka užduotis ir mokosi“ (I1); „Stengiuosi, kad vaikai viską atliktų patys <...>“ (I3); „<...> organizuoja veiklą, siūlo įvairius metodus <...>“ (I4); „Suteikiu kuo daugiau laisvės ir galimybes (laiko, erdvės, priemonių)“ (I5); „<...> parinkti tinkamas užduotis“ (I6).	5

	Pasyvus ugdymosi proceso veikėjas	„Dažniausiai esu stebėtoja, o prireikus pagalbai vedlys <...>. Konsultuoju“ (I3); „<...> pagalbininkas, patarėjas“ (I4); „<...> tampa vedliu <...>“ (I6).	3
Mokinio vaidmuo	Aktyvus ugdymosi proceso veikėjas	„Mokinio įsitraukimas ir motyvacija <...>“ (I1); „<...> turi savo nuomonę, yra aktyvus, drąsus, nebijantis klysti, bendraujantis“ (I2); „<...> išradėjas, kūrėjas <...>“ (I3); „pats imasi <...> iniciatyvos“ (I4); „<...> nebijoti klausti patarimo, kuo daugiau domėtis ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose“ (I5); „Jis turi klausti ir ieškoti atsakymų <...>“ (I6).	5
	Atsakingas ugdymosi proceso veikėjas	„Atsako už savo darbą“ (I3); „<...> pats imasi atsakomybės <...>“ (I4); „Mokinys turi priiinti atsakomybę už savo elgesį, gebėjimą valdyti emocijas, priiinti savo sprendimus“ (I6).	3

Petty (2007) teigimu, mokymosi procese mokinys yra aktyvus dalyvis, o mokytojas tampa pasyviu dalyviu. Tai patvirtina ir gauti tyrimo rezultatai.

Gauti rezultatai buvo suskirstyti į dvi kategorijas: *pedagogo vaidmuo (6)* ir *mokinio vaidmuo (6)*. Informantų teigimu, pedagogas yra *ugdymosi situacijų kūrėjas (5)* bei *pasyvus ugdymosi proceso veikėjas (4)*. *Pasyvus ugdymosi proceso veikėjas (4)* yra apibūdinamas šiais teiginiais: *Dažniausiai esu stebėtoja, o prireikus pagalbos - vedlys. <...>. Konsultuoju (I3); pagalbininkas, patarėjas (I3)* ir kt. Pedagogas, būdamas pasyvus mokinio ugdymosi procese, sudaro galimybę mokiniui priiinti sprendimus, aktyviai įsitraukti į veiklas, savarankiškai domėtis, tyrinėti ir atrasti. Pedagogas turi iš anksto pasiruošti ugdymosi procesui, parengti tinkamas praktines veiklas, sudaryti sąlygas tyrinėti ir eksperimentuoti. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad pedagogui yra svarbu pažinti mokinį, kad praktinės veiklos turi būti kokybiškos ir orientuotos į mokinį. Tinkamai įvertinęs mokinio jau turimas patirtis, pedagogas gali parinkti jam pritaikytas užduotis.

Patirtinio mokymosi strategija yra orientuota į aktyvų mokinio veikimą. Analizuojant gautus tyrimo rezultatus pastebima, kad tyrimo dalyviai mokinį išskiria kaip *aktyvų ugdymosi proceso dalyvį (5)*. Informantų teigimu, taikant patirtinio mokymosi strategiją, mokiniai aktyviai įsitraukia, ją inicijuoja, mokymosi procese yra drąsūs. Taip pat pedagogai pabrėžia, kad taikant šią strategiją mokinys turi būti atsakingas. Kadangi mokymosi procese mokinys yra aktyvus jo dalyvis, gali pats inicijuoti veiklas ir eksperimentuoti, jis turi būti atsakingas už savo darbą. Pedagogai pastebi, kad mokiniai mokymosi procese patys imasi atsakomybės. Vienas informantas mokinį apibūdina kaip gyvenimo keleivį: *Mokinys – gyvenimo keleivis, kuris turi savo nuomonę, yra aktyvus, drąsus, nebijantis klysti, bendraujantis (I2)*. Pedagogo manymu, taikant patirtinio mokymosi strategiją yra

svarbi mokinio artima aplinka – šeima. Tai atspindi šis pateiktas informanto teiginys: *Itin svarbus yra ir šeimos narių įsitraukimas. Šeimoje vaikai „gyvena“ patirtinėje aplinkoje, kur gali mokytis tam tikrų dalykų natūraliai (I1)*. Mokiniai patiria ir įgyja daug patirties savo artimoje aplinkoje – šeimoje. Vėliau šia patirtimi dalinasi ir ją plėtoja ugdymo įstaigoje. Todėl šioje strategijoje yra svarbus ir šeimos vaidmuo.

Mickūnas (2014) teigia, kad mokymosi procese yra svarbus pedagogo ir mokinio dialoginis bendravimas. Šio bendravimo metu pedagogas ir mokinys tampa lygūs pokalbio partneriai, yra tarpusavio pagarba ir pasitikėjimas. Pedagogams buvo pateiktas klausimas, siekiant išsiaiškinti, koks santykis tarp mokytojo ir mokinio yra svarbus taikant patirtinio mokymosi strategiją. Pedagogai, kaip ir Mickūnas (2014), vienareikšmiškai teigė, kad svarbu yra pasitikėjimas ir pagarba. Tai atspindi šie teiginiai: *Svarbiausia yra pasitikėjimas (I1), Manau svarbu tarpusavyje pasitikėti vienas kitu, jausti pagarbą (I3), Mokiniai noriau dirba, kai santykiai pagrįsti pagarpa, tarpusavio supratimu. Kai mokiniai žino, kad bus palaikomi, nebijo suklysti (I4)* ir kt. Pedagogai atkreipia dėmesį, kad tarpusavio pasitikėjimas ir pagarba mokiniui sudaro galimybę išsakyti savo nuomonę, drąsiai klausti bei nebijoti suklysti. Informantas teigia, kad *„nuo pat mažumės stengiuosi įdiegti, kad klaidos – geriausios mokytojos“ (I1)*. Todėl esant geram klasės mikroklimatui mokinys gali pastebėti savo klaidas bei reflektuoti, ką reikia daryti kitaip, kad jų išvengtų.

Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai, ugdymo procese taikydami patirtinio mokymosi strategiją, atlieka pasyvų vaidmenį. Pedagogas yra ugdymo(si) situacijų kūrėjas. Iš anksto suplanuoja mokinio mokymosi procesą, parengia praktines veiklas. Mokymosi procese pedagogas yra pasyvus. Mokinius konsultuoja, nukreipia teisinga linkme. Tuo tarpu mokinys yra aktyvus mokymosi proceso dalyvis. Pastebima, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją mokinys pats imasi iniciatyvos, yra padidėjusi mokymosi motyvacija. Ugdymo(si) procese, kuriame yra taikomas patirtinis mokymasis, mokinys yra atsakingas už savo mokymąsi. Mokinys prisiima atsakomybę už darbą bei elgesį.

3.6. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas bei patirtinio mokymosi strategijos poveikis mokinio pasiekimams, mokymosi motyvacijai

Ugdymo procese yra svarbus vertinimas ir įsivertinimas. Taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbu, kad mokinys suprastų mokymosi prasmę, įgytas žinias įprasmintų praktine veikla, kurios metu įgyja naujos patirties. Tačiau, kad mokiniai žinotų, kaip jiems sekasi mokytis, reikia mokiniams įsivertinti bei iš pedagogo gauti įvertinimą, kuris galėtų suteikti mokiniui grįžtamąjį

ryši. Atliekant tyrimą buvo siekiama išsiaiškinti, kaip vyksta mokinių pasiekimų ir pažangos (įsi)vertinimas. Remiantis Balevičienės (2016) straipsniu, mokinių mokymosi ir pažangos vertinimo būdai yra suskirstyti į *formalųjį* ir *neformalųjį* vertinimą. Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima pastebėti, kad pedagogai, taikydami patirtinio mokymosi strategiją, naudoja *formalųjį vertinimą* (2) ir *neformalųjį vertinimą* (4). Pastebima, kad tyrimo dalyviai daugiau dėmesio skiria neformaliajam vertinimui, kurio metu mokiniui yra suteikiamas grįžtamasis ryšys. Pedagogai teigia, kad mokiniui yra svarbu jį gauti, ir išskiria kodėl tai svarbu: *Grįžtamasis ryšys turi būti, nes jis padeda suprasti vaikui, kuria linkme jis eina* (I3). Būtent neformaliojo vertinimo metu mokinys gauna reikiamą grįžtamąjį ryšį, abipusį atsaką, kuris skatina, nukreipia ir padeda mokiniui gerinti mokymąsi (Balavičienė, 2016). Jog pedagogai aktyviai naudoja neformalųjį vertinimą, įrodo šie pateikti teiginiai: *Didelis dėmesys skiriamas formuojamajam/kaupiamajam vertinimui, kada mokiniams nurodomi būdai, kaip pagilinti turimas žinias bei patirtį* (II), *Mokiniai vertinami formuojamuoju būdu – skatinami, pagiriami, pristatydami savo darbus draugams, jie patiria sėkmę* (I4), *Taikant šį metodą itin svarbu kalbėtis su vaikais apie klaidas ir nesėkmingus bandymus* (I6) ir kt.

Tyrimo dalyviai išskiria, kad mokymo(si) procese yra svarbus net tik mokytojo vertinimas, bet ir pačio besimokančiojo įsivertinimas. Informantas teigia: *Juos vertinu dažnai, kad jie patys pamatyti ir įsivertintų savo padarytą pažangą* (II). Galima teigti, kad mokytojo suteikiamas grįžtamasis ryšys skatina mokinių pačiam įsivertinti jo padarytą pažangą. Įsivertinimas yra orientuotas į mokinių, todėl svarbu, kad mokinys padarytų teisingas išvadas. Padaryti teisingas išvadas gali padėti gaunamas grįžtamasis ryšys, kuris padėtų mokiniui suprasti savo silpnąsias ir stipriąsias mokymosi sritis bei kaip šias mokymosi sritis gerinti ateityje.

Įvertinę mokinių pasiekimus ir pažangas, tyrime dalyvę pedagogai pastebi patirtinio mokymosi strategijos taikymo poveikį besimokančiojo akademiniam ir bendriesiems pasiekimams, mokymosi motyvacijai (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. **Patirtinio mokymosi strategijos poveikis mokiniams (N=6)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Poveikis mokinių akademiniam pasiekimams	Aukštesniųjų mąstymo gebėjimų ugdymas	„Turi itin didelį poveikį. Analizuojant kiekvieną situaciją giliai ir išsamiai, skatinami mokinių aukštesnieji mąstymo gebėjimai: interpretavimas ir vertinimas“ (II).	1
	Savarankiška informacijos paieška	„Ieškodamas informacijos ir atsakymų pats, vaikas ne tik išmoka naujų dalykų <...>“ (I6).	1

	Ilgalaikės žinios	„<...> metu įgytos žinios, gebėjimai – yra ilgalaikiai“ (I4).	1
	Įgytų žinių pritaikymas kitose veiklose	„<...> pastebiu, kad įgytas patirtis geba taikyti kituose mokymosi procesuose. Geba ieškoti trūkstamos informacijos ir nebijo suklysti, klausti“ (I2).	1
Poveikis mokinių bendriesiems pasiekimams	Bendravimo įgūdžiai	„<...> ugdosi jų bendravimo <...> įgūdžiai <...>“ (I1); „<...> nuolat reikia bendrauti, atsiskleisti <...>“ (I2); „Patirtinio mokymosi metu mokiniai nuolat bendrauja <...> komunikuoja“ (I4); „<...> patirtinis mokymasis labai padeda reikšti savo nuomonę <...>“ (I5).	3
	Bendradarbiavimo įgūdžiai	„<...> ugdosi jų <...> bendradarbiavimo įgūdžiai <...>“ (I2); „Patirtinio mokymosi metu mokiniai nuolat <...> bendradarbiauja <...>“ (I4); „<...> labai dažnai duodu grupinius/porose darbus, kur vaikai mokosi bendradarbiauti <...>“ (I5).	2
	Problemų sprendimo įgūdžiai	„<...> pasidalinti patirtimi <...>“ I2.	2
	Atsakomybės prisiėmimas	„<...> jaučiasi atsakingas“ (I3); „Patirtinio mokymosi metu mokiniai <...> imasi atsakomybės <...>“ (I4).	2
	Kūrybiškumas	„<...> išlaisvina kūrybiškumą <...>“ (I5).	1
Poveikis mokinių mokymosi motyvacijai	Didėjanti mokymosi motyvacija	„Pastebėjau, kad kartu su mokiniais darant bandymus, eksperimentus itin didėja jų įsitraukimas ir motyvacija“ (I1); „Patirtinio mokymosi strategija ir yra noras patirti pačiam <...>“ (I2); „Vaikas pats atrasdamas ir besimokydamas tik dar labiau motyvuoja save“ (I3); „Patirtinio mokymosi esminis tikslas – ir yra mokymosi motyvacija“ (I4).	4

Gauti tyrimo rezultatai suskirstyti į 3 kategorijas: *poveikis mokinių akademiniam pasiekimams*, *poveikis mokinių bendriesiems pasiekimams* ir *poveikis mokinių mokymosi motyvacijai*. Analizuojant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas turi teigiamą poveikį mokinių akademiniam pasiekimams. Informanto teigimu, *kartais akademiškai negali pamatuoti (I2)*, tačiau pastebi šios strategijos taikymo naudą ugdymo procese. Pedagogai sutinka, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas turi teigiamą poveikį mokinių akademiniam pasiekimams. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas ugdymo procese turi teigiamos įtakos mokinių aukštesniesiems mąstymo gebėjimams. Minimose mokymosi strategijoje yra svarbi veiklos refleksija. Mokiniai jos metu analizuoja savo veiklas, mąsto ir reflektuoja, ką reiktų kitą sykį daryti kitaip. Taip pat refleksijos metu mokiniai įsivertina atliktą darbą, mokosi kritiškai pažvelgti į savo veiklą. Taip pat tyrimo dalyviai pastebi, kad mokiniai įgytas žinias

pritaiko ir kitų mokomųjų dalykų metu. Tai įrodo, kad patirties įprasminimas ugdymo(si) procese turi teigiamos įtakos akademiniam pasiekimams, kadangi mokymosi metu mokinys jau taiko turimas žinias.

Informantų teigimu, didelę įtaką patirtinio mokymosi strategijos taikymas turi *mokinio bendriesiems pasiekimams*. Informantai minėjo, kad *Taikant patirtinį ugdymą neatskiriamas akademinų ir bendrųjų gebėjimų ugdymas (I6)*. Akademinų ir bendrųjų gebėjimų ugdymas vyksta lygiagrečiai. Bendrieji gebėjimai yra ugdomi visų veiklų metų integraliai. Tyrimo dalyviai išskiria šiuos ugdomus bendruosius įgūdžius: *bendravimo įgūdžiai, bendradarbiavimo įgūdžiai, problemų sprendimo įgūdžiai, atsakomybės prisiėmimo įgūdžiai* bei *kūrybiškumas*. Dauguma pedagogų teigia, kad labiausiai yra ugdomi *bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai*. Taikant patirtinio mokymosi strategiją, mokiniai dalinasi asmenine patirtimi, atlieka užduotis porose ar grupėse, reflektuoja. Mokiniai, atlikdami šias veiklas, daug bendrauja, išmoksta priimti kompromisus, išsakyti savo nuomonę. Informantų teigimu, mokiniai mokosi prisimti atsakomybę. Patirtinio mokymosi strategija yra orientuota į aktyvų besimokantįjį, mokytojas yra pasyvus ugdymosi dalyvis. Dėl šios priežasties mokinys, atlikdamas veiklas savarankiškai, prisiima atsakomybę pats.

Taikydami patirtinio mokymosi strategiją, pedagogai pastebėjo, kad *didėja mokinių mokymosi motyvacija*. Informanto teigimu, *patirtinio mokymosi strategija ir yra noras patirti pačiam <...>(I2)*. Mokiniai, galėdami remtis savo asmenine patirtimi, įgytas žinias pritaikyti praktiškai, noriai įsitraukia į mokymosi procesą, jų mokymosi motyvacija didėja.

Apibendrinant galima teigti, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinio ugdymo procese turi pridėtinės vertės. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kaip ši strategija yra integruojama į pradinių klasių mokinių ugdymą. Taikantys patirtinio mokymosi strategiją pedagogai didelį dėmesį skiria mokinių patirties išgryninimui bei jos pritaikymui mokymosi procese. Mokykloje, kurioje buvo atliktas tyrimas, akcentuojama, kad patirtiniam mokymuisi yra svarbios išvykos, kurių metu mokiniai turi galimybę susipažinti su juos supančia aplinka, mokomuosius dalykus stebėti ir išbandyti praktiškai. Išvykos yra parenkamos atsižvelgiant į veiklų tikslus ir uždavinius, vykdamy į jas mokiniai turi atlikti tam tikras užduotis. Po organizuojamų išvykų, pedagogų teigimu, yra svarbu reflektuoti. Įgytų patirčių reflektavimas turi pridėtinės vertės žinių įsisavinimui bei įtvirtinimui. Mokinių pasiekimai ir pažanga yra vertinami dviem būdais: formaliuoju ir neformaliuoju. Didelį dėmesį pedagogai skiria mokinių formuojamajam vertinimui, kurio metu mokinys gauna grįžtamąjį ryšį. Įgyvendinant patirtinio mokymosi strategiją, pedagogų teigimu, yra svarbi mokyklos aplinka bei už jos ribų esanti aplinka. Pedagogai atkreipia dėmesį į tai, kad šios strategijos taikymo metu pedagogas

yra pasyvus dalyvis. Pedagogas atlieka vedlio, konsultanto vaidmenis. Tuo tarpu mokinys yra aktyvus mokymosi proceso dalyvis. Mokytojo ir mokinio bendravimas turi būti paremtas tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba. Mokiniai tuomet gali drąsiai išsakyti savo nuomonę, užduoti klausimus, dalintis savo turimomis patirtimis bei suklysti. Taip pat pedagogai pastebi teigiamą poveikį mokinių akademiniam pasiekimams ir bendriesiems gebėjimams, mokymosi motyvacijai.

Taigi, galima teigti, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinio ugdymo procese turi pridėtinės vertės. Maži vaikai yra aktyvūs, smalsūs ir norintys viską išbandyti. Taikant būtent šią strategiją, mokiniai gali šias savo savybes įgalinti mokydami.

IŠVADOS

1. Analizuojant mokslinę literatūrą išsiaiškinta, kad patirtinis mokymasis yra aktyvaus mokymosi strategija, kuri remiasi konstruktyvinės teorijos idėjomis. Patirtinis mokymasis – tai mokymo(si) strategija, kai esminis mokymo(si) išteklius yra ugdytinių turima patirtis. Mokymas(is) vyksta, kai besimokantieji kuria savo žinojimą, ugdomi įgūdžius, gebėjimus, puoselėja ir formuoja vertybes, remdamiesi savo ir kitų patirtimi. Turimą ar įgytą patirtį yra svarbu reflektuoti. Ugdytiniai, reflektuodami savo patirtį, gali iš jos išmokti kažko naujo, o tokios naujos žinios mokiniams tampa lengviau įsimenamos. Patirtinio mokymosi metu yra svarbu sudaryti mokiniui sąlygas išeiti iš komforto zonos.
2. Analizuojant mokslinę literatūrą atskleista, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbu išnaudoti ne tik klasės, bet ir už jos ribų esančias erdves. Mokiniam yra svarbu susipažinti su mokomuoju objektu ar reiškiniu. Mokiniai susipažinus su mokomuoju objektu ar reiškiniu tyrinėjant, atliekant praktines veiklas ir eksperimentus, yra lengviau įsisavinama mokomoji medžiaga, o mokymosi procesas tampa įdomesnis. Mokymosi proceso kokybę galima sustiprinti naudojant mokymosi stimulus, įgalinant mokinio penkis pojūčius, kurie padeda lengviau įsisavinti naują mokomąją medžiagą.
3. Išanalizavus mokslinę literatūrą padaryta išvada, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją mokinys tampa aktyvus mokymosi proceso dalyvis. Jis eksperimentuoja, tyrinėja, atlieka praktines veiklas, taip įgydamas naujos patirties. Tuo tarpu pedagogas atlieka pasyvaus mokymosi proceso dalyvio vaidmenį. Taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbus klasės mikroklimatas. Tarpusavio santykiai turi būti paremti pasitikėjimu ir pagarba, tik tuomet mokiniai drąsiai kels jiems rūpinimus klausimus, dalinsis asmenine patirtimi.
4. Tyrimo metu atskleista, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbi mokyklos bei už jos ribų esanti aplinka. Pedagogai išskiria, kad taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbi emocinė aplinka. Tyrimo dalyviai atskleidžia, kad organizuojant į vaiką orientuotą veiklą yra svarbus mokyklos vadovų palaikymas. Informantai akcentuoja išvykų naudą mokymosi procesui. Išvykų metu mokiniai turi galimybę susipažinti su juos supančia aplinka, gali stebėti ir tyrinėti mokomuosius objektus ir reiškinius. Po organizuojamų išvykų ir veiklų, pedagogų teigimu, yra svarbu reflektuoti. Įgytų patirčių reflektavimas turi pridėtinės vertės žinių įsisavinimui bei įtvirtinimui. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogai aktyviai taiko „Dienos žinių“ reflektavimo metodą, kurį daugelis pedagogų naudoja kiekvieną dieną.

5. Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog pedagogo pasyvus vaidmuo pasireiškia jam kuriant mokymosi situacijas, organizuojant veiklas, kurių metu mokiniai gebėtų viską atlikti savarankiškai. Jei mokymosi procese mokiniui kyla sunkumų, pedagogas konsultuoja, pataria bei nukreipia teisinga mokymosi linkme. Mokinio aktyvaus veikėjo vaidmuo pasireiškia aktyviu įsitraukimu į mokymosi procesą, motyvacija, iniciatyvumu. Svarbu paminėti, kad mokinys mokymosi procese yra atsakingas už savo darbą bei elgesį.
6. Tyrime dalyvavę pedagogai naudoja formuojamąjį vertinimą ir teigia, kad šio vertinimo metu mokiniams nurodomi būdai, kaip jie galėtų pagilinti turimas žinias ir patirtis. Tyrimo metu nustatyta, kad patirtinio mokymosi strategijos taikymas pradinių klasių mokiniams daro teigiamą įtaką mokymosi motyvacijos didėjimui ir pasiekimams. Tyrime dalyvavę pedagogai pastebi, kad įgytas patirtis mokinys geba taikyti kituose mokymosi procesuose, geba savarankiškai ieškoti reikiamos informacijos, nebijo klausti, suklysti. Taip pat pastebima, kad patirtinio mokymosi strategija mokiniui padeda reikšti savo nuomonę, formuluoti išvadas. Atlikus tyrimą išaiškėjo, kad taikant įvairias praktines užduotis, eksperimentuojant, į ugdymo procesą integruojant mokinių turimas žinias ir patirtis, didėja mokymosi motyvacija.

REKOMENDACIJOS

1. Įstaigos vadovams

- Taikant patirtinio mokymosi strategiją yra svarbus teigiamas mokyklos mikroklimatas. Pedagogams yra svarbu jausti įstaigų vadovų palaikymą organizuojant kūrybišką ir į aktyvų vaiką orientuotą ugdymą.
- Plėsti galimybes mokiniams tyrinėti ir eksperimentuoti mokyklos teritorijoje, įrengiant mokymuisi pritaikytas lauko erdves, užtikrinant mokymosi priemonių įvairumą ir gausą.
- Paskatinti pedagogus dalintis gerąja patirtimi ugdymo procese taikant patirtinio mokymosi strategiją. Dalindamiesi gerąja patirtimi mokytojai turės galimybę plėsti savo kompetencijas, įgis naudingos informacijos iš savo kolegų. Taip pat gerės mikroklimatas tarp pedagogų.

2. Pradinio ugdymo pedagogams

- Siekti plėtoti reflektavimo kompetenciją dalyvaujant kvalifikacijos kėlimo renginiuose, seminaruose. Reflektavimas yra vienas svarbiausių veiksnių taikant patirtinio mokymosi strategiją. Nuo šios išplėtos pedagogo kompetencijos priklauso jo mokinių mokymosi reflektavimo organizavimas.
- Yra svarbu, kad besimokantysis gebėtų savarankiškai reflektuoti savo turimas ir įgytas žinias. Savarankiško reflektavimo metu mokinys priima išvadas pats, jų nesiedamas su kitų mokinių išvadomis. Individualios refleksijos gali vykti taikant refleksijos minčių žemėlapių, asociacijos, dienoraščio, „Piešiu veidą“, „Kas pavyko, o kas – ne?“ ir kitus būdus.
- Dalintis gerąja patirtimi su kolegomis. Dalinantis savo gerąja patirtimi yra stiprinamas tarpusavio bendravimas ir bendradarbiavimas, gerėja mikroklimatas tarp kolegų. Taip pat dalinantis gerąja patirtimi galima gauti naudingos informacijos iš sau artimos aplinkos, sužinoti jau išbandytus ir pasiteisinusius mokymosi metodus.
- Svarbu atkreipti dėmesį į mokinių įsivertinimą. Mokinių įsivertinimui būtų galima naudoti žvaigždės, gebėjimų įsivertinimo kreivės, nebaigtų sakinių, pyrago dalinimo ir kitus metodus. Skatinami patiemis įsivertinti savo veiklą, mokiniai pradeda atsakingiau žiūrėti į savo darbą, geba identifikuoti savo stipriąsias ir silpnąsias mokymosi puses.

LITERATŪRA

1. Barkauskaitė M., Brandišauskienė A., Chodzkienė L., Ignatova N., Kaušylienė A., Martišauskienė E., Mazlaveckienė G., Mečkauskienė R., Rauckienė-Michaelsson A., Monkevičius J., Navickienė V., Pukevičiūtė V.J., Survutaitė D., Vasiliauskas R. (2015). *Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla
2. Barkauskaitė, M., Gaigalienė, Makarskaitė, R. (2001). Būsimieji mokytojai apie reikšmingiausius mokyklinių metų įvykius. *Pedagogika*, 63, 174-181.
3. Bendinskaitė, I., & Riklikienė, O. (2016). Tradicinių ir inovatyvių mokymo (si) metodų taikymo skirtumai slaugytojų neformaliajam švietimui. *Tradicinių ir inovatyvių mokymo (si) metodų taikymo skirtumai slaugytojų neformaliajam švietimui... 8 Slaugymo praktika Nijolė Katinė Šiuolaikinė kompresinė terapija. 5 tema. Kaip užvynioti kompresinį tvarstį 11, 8.*
4. Braslauskienė R., Norvilienė A., Šmitienė G., Vismantė R. (2018). *Patirtinis ugdymas(-is) vaikystėje: šiuolaikinės medijos ir informacinių komunikacinių technologijų galimybės*. Klaipėdos universitetas.
5. Dačiulytė, R., Dromantienė, L., Indrašienė, V., Merfildas, O., Nefas, S., Penkauskienė, D., Prakapas, D., Railienė A. (2012). *Projektas „Pedagogų klasifikacijos tobulinimo ir prekvalifikavimo sistemos plėtra“*. *Pedagogų klasifikacijos tobulinimo modelis*. Vilnius.
6. Daukilas, S., Mičiulienė, R., Kovalčikienė, K., Kasperišienė, J. (2016). *Profesijos pedagogų veiklos turinys. Profesinis tobulėjimas, indetitetas, ugdymo turinio metodologija ir kokybė. Kolektyvinė monografija*. Aleksandro Stulginskio Universitetas.
7. Dikčius, V. (2011). *Anketos sudarymo principai*. Vilniaus universitetas.
8. Duban, N. (2019). The Opinions of Primary School Teachers Regarding to the Use of Museums in Science Courses. *Journal of Education and Training Studies*, 7(2), 111–119.
9. Gaižauskaitė, I., Valavičienė N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius.
10. Gaučaitė, R., Kazlauskienė, A., Pocevičienė, R. (2014). Savivaldaus mokymo (si) organizavimas: refleksijos vieta ugdymo (si) procese. *Žvirblių takas*, (1), 9-19.
11. Godvadas, P., Jasienė, G., Malinauskas A. (2014). *Patirtinio refleksyvaus mokymo taikymo vietos bendruomenėse metodika*. Kitokie projektai.

12. Gray A. (2016). *The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution*. [žiūrėta 2019-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution>
13. Gudinavičius, B., Raščiuvienė, O. (2014). Socialinio darbo studijų programos studentų mokymosi iš patirties procesas: siekiai, įgytos patirtys ir įveikos. *Studies in Modern Society*, 5(1).
14. Helyer, R., & Corkill, H. (2015). Flipping the Academy: Is Learning from outside the Classroom Turning the University Inside Out? *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 16(2), 121–135.
15. Jegelevičienė, V., Prakapas, R. (2018). *Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų kompetencijų tobulinimo(si) poreikio ir turinio analizė*. Vilnius.
16. *Kaip didinti mokytojų profesionalumą?(2014)*. Vilnius.
17. Kara, S. (2009). Learning styles and teaching styles: A case study in foreign language classroom. In *Conference of the International Journal of Arts and Sciences* (Vol. 1, No. 20, pp. 77-82).
18. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, Vilnius.
19. Kladder, J. (2018). Dewey's Experience and Education: Applications to Fieldwork Experiences in Music Teacher Education. *Visions of Research in Music Education*, 32, 1–25.
20. Kolb, A., D., Boyatzis, R., E., Mainemelis, Ch. (1999). *Experiential Learning Theory: Previous Research and New Directions*. Departement of Organizational Behavior, Weatherhead School of Management, Case Western Reserve University.
21. Kuban, A. J., O'Malley, M. M., & Florea, L. J. (2014). Students' Knowledge and Perceived Confidence in an Interdisciplinary Experiential-Learning Environment. *Journal of Community Engagement & Higher Education*, 6(2), 30–38.
22. Kūrybiškų klasių laboratorija (2013). *CCL vadovas: mokymosi scenarijai personalizavimas. Kas yra personalizavimo modelis ir kaip jį naudoti?* Minjo universitetas, Portugalija.
23. Lidón, I., Rebollar, R., & Møller, C. (2011). A collaborative learning environment for management education based on experiential learning. *Innovations in Education & Teaching International*, 48(3), 301–312.
24. Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2006). *Lietuvos mokytojų didaktinė kompetencija*.

25. Lombardozi, C. (2015). *Learning Environments by Design*. Association For Talent Development.
26. Luckner, J. L., Nadler, R. S. (1997) *Processing the Experience: Enhancing and Generalizing Learning*. Dubuque: Kendall Hunt.
27. Malik, R. H., & Rizvi, A. A. (2018). Effect of Classroom Learning Environment on Students' Academic Achievement in Mathematics at Secondary Level. *Bulletin of Education and Research*, 40(2), 207–218.
28. Martišauskienė, E. (2015). *Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda: mokslo studija*.
29. Meighan, H. L., & Rubenstein, E. D. (2018). Outdoor Learning into Schools: A Synthesis of Literature. *Career & Technical Education Research*, 43(2), 161–177.
30. Mellow, G. O. (2015). Cultivating a Community of Excellence. *Journal of the National Collegiate Honors Council*, 16(2), 65–69.
31. Monkevičienė, O., Sakadolskis, E. A., Bruzgelevičienė, R., Jakavonytė-Staškuvienė, D., Salienė, V., Toleikytė, N. & Zaleskienė, I. (2014). *Ugdymo paradigmų iššūkiai didaktikai: kolektyvinė monografija/[Ona Monkevičienė, Emilija Sakadolskienė, Ramutė Bruzgelevičienė, Daiva Jakavonytė-Staškuvienė, Vilija Salienė, Nijolė Toleikytė, Nijolė Cibulskaitė, Dalia Survutaitė, Snieguolė Vaičekauskienė, Irena Zaleskienė, Jūratė Baranova, Liutauras Degėsys, Vida Kazragytė, Henrika Šečkuvienė, Birutė Banevičiūtė]*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
32. Muszynska, A., Urpi, C., Galazka, A. (2017). Teacher Education through Drama. CLIL Practice in the Spanish Context. *Estudios Sobre Educacion*, 32, 179–195.
33. Ozar, R. (2015). Sharing a Room with Emile: Challenging the Role of the Educator in Experiential Learning Theory. *Philosophical Studies in Education*, 46, 90–100.
34. *Patirtinio mokymo(si) strategija: mokymas(is) iš patirties ir per patirtį* (2015). [žiūrėta 2019-12-10]. Prieiga per internetą: <https://epale.ec.europa.eu/lt/content/patirtinio-mokymosi-strategija-mokymasis-patirties-ir-patirti>.
35. *Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas* (2015). Vilnius. Prieiga per internetą:
36. Pollard, A. (2002). *Reflektyvusis mokymas. Veiksminga ir duomenimis paremta profesinė patirtis*. Vilnius: Garnelis.

37. Reshmad'sa, L., & Vijayakumari, S. N. (2017). Effect of Kolb's Experiential Learning Strategy on Enhancing Pedagogical Skills of Pre-Service Teachers of Secondary School Level. *Journal on School Educational Technology*, 13(2), 1–6.
38. Reshmad'sa, L., & Vijayakumari, S. N. (2017). Effect of Kolb's Experiential Learning Strategy on Enhancing Pedagogical Skills of Pre-Service Teachers of Secondary School Level. *Journal on School Educational Technology*, 13(2), 1–6.
39. Rihtaršic, D., Avsec, S., Kocijancic, S. (2016). Experiential Learning of Electronics Subject Matter in Middle School Robotics Courses. *International Journal of Technology and Design Education*, 26(2), 205–224.
40. Simonaitienė, B., Targamadzė, V. (2001). Mokytojų profesinė kompetencija: jos plėtotės darbo vietoje galimybių tyrimas. *Socialiniai mokslai*, (3), 33-41.
41. Smilgienė, J., Juodaitytė, A. J. (2017). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų patirtinio mokymosi raiška organizacijoje: įsitraukimas į procesą ir žinių tipai. *Pedagogika*, 128(4).
42. Sternberg, R. J., & Zhang, L. F. (Eds.). (2014). *Perspectives on thinking, learning, and cognitive styles*. Routledge.
43. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius.
44. Trakšėlys, K., Martišauskienė, D. (2014). Pedagogo profesionalizacijos aspektai modernioje visuomenėje. *Tiltai*, 63(2), 145-161.
45. Treinienė, D. (2017). Netradicinių studentų patirtinio mokymosi teorinės įžvalgos. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 47(1), 46-52.
46. Tulbure, C., Orboi, M. D. (2014). How to Use the Model of Experiential Learning in Teaching Disciplines within the Field of Agricultural Sciences. *Research Journal of Agricultural Science*, 46(2), 417–420.
47. Voukelatou G. (2019). The Contribution of Experiential Learning to the Development of Cognitive and Social Skills in Secondary Education: A Case Study. *Education Sciences*, 9.
48. Warren, J., Hof, K., McGriff, D., & Morris, L. (2012). Five Experiential Learning Activities in Addictions Education. *Journal of Creativity in Mental Health*, 7(3), 272–288.
49. World Economic Forum. (2016, January). The future of jobs: Employment, skills and workforce strategy for the fourth industrial revolution. In *Global Challenge Insight Report*, World Economic Forum, Geneva.
50. Zyngier, D. (2017). How experiential learning in an informal setting promotes class equity and social and economic justice for children from “communities at promise”: An Australian

perspective. *International Review of Education / Internationale Zeitschrift Für Erziehungswissenschaft*, 63(1), 9–28.

51. Žibėnienė, G., Indrašienė, V. (2017). *Šiuolaikinė didaktika. Vadovėlis*. Vilnius.

52. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius.

PRIEDAI

Sveiki, esu Jovita Povilaitytė, Šiaulių Universiteto 4 kurso studentė. Studijuojau pradinio ugdymo pedagogiką ir ikimokyklinį ugdymą.

Aktyviai domiuosi patirtinio ugdymosi strategija bei rašau baigiamąjį bakalaurinį darbą šia tema. Baigiamojo bakalauro darbo tikslas - išsiaiškinti patirtinio mokymosi strategijos taikymą pradinių klasių ugdymo procese.

Galiu užtikrinti Jūsų konfidencialumą, bakalauro baigiamajame darbe nebus minima Jūsų vardas ir pavardė.

Jūsų nuomonė ir turima patirtis man yra labai svarbi. Ačiū už norą ją pasidalinti su manimi!

KLAUSIMAI

1. Samprata ir koncepcija
  - 1.1. Ką Jums reiškia sąvoka „patirtinis ugdymas“?

2. Patirtinio mokymosi procesas
  - 2.1. Kokį dėmesį mokymosi procese skirate vaikų turimai patirčiai? Kaip tai pasireiškia?
  - 2.2. Kodėl, Jūsų nuomone, yra svarbu remtis mokinių asmenine patirtimi?
  - 2.3. Kaip plėtojate mokinių turimą patirtį mokymosi procese? (Pateikite įvairius būdus)
  - 2.4. Kaip mokyklos aplinka sąlygoja sėkmingą mokinių patirtinį mokymąsi?
  - 2.5. Kaip organizuojate dieną, skirtą mokinių stimuliacijai ir patirčiai? Kuo, Jūsų nuomone, ši diena svarbi ugdymo procese?
  - 2.6. Kokią prasmę turi mokinių mokymasis už mokyklos ribų?
  - 2.7. Kaip vyksta mokinių mokymosi reflektavimas?
  - 2.8. Kodėl, Jūsų nuomone, yra svarbu mokiniams reflektuoti savo patirtį?
  - 2.9. Kaip vertinate mokinių pasiekimus ir pažangą? Kokią reikšmę, Jūsų nuomone, šis vertinimas turi mokinių mokymuisi?

3. Pedagoogo ir mokinio santykis
  - 3.1. Koks Jūsų, kaip mokytojo, vaidmuo įgyvendinant mokinių patirtinį mokymąsi?
  - 3.2. Koks mokinio vaidmuo įgyvendinant patirtinio ugdymosi strategiją?
  - 3.3. Koks santykis tarp mokytojo ir mokinio, Jūsų nuomone, yra svarbus taikant patirtinio ugdymosi strategiją? Kaip Jums sekasi kurti tokius santykius?

4. Patirtinio mokymosi strategijos poveikis mokiniams
  - 4.1. Kokį poveikį, Jūsų nuomone, turi patirtinio mokymosi strategijos taikymas mokinių motyvacijai? Kodėl?
  - 4.2. Kokį poveikį, Jūsų nuomone, turi patirtinio ugdymo mokymasis mokinių akademiniam pasiekimams? Kodėl?

- 4.3. Kokį poveikį, Jūsų nuomone, patirtinis mokymasis turi mokinių bendriesiems gebėjimams (pvz., problemų sprendimui, bendradarbiavimui ir pan.)? Kodėl?
5. Galbūt turėtumėte papildomų pastebėjimų apie patirtinio mokymo(si) strategijos taikymą ugdymo procese, apie kuriuos nebuvo paklausta anketoje?
6. Demografija
  - 6.1. Lytis
  - 6.2. Amžius
  - 6.3. Kiek laiko dirbate šioje mokykloje?
  - 6.4. Ar tai vienintelė Jūsų darbo vieta per Jūsų pedagoginę veiklą?
  - 6.5. Kas lėmė Jūsų darbo vietos pasirinkimą?

2 PRIEDAS

Sveiki, esu Jovita Povilaitytė, Šiaulių Universiteto 4 kurso studentė. Studijuojau pradinio ugdymo pedagogiką ir ikimokyklinį ugdymą.

Aktyviai domiuosi patirtinio ugdymosi strategija bei rašau baigiamąjį bakalaурinį darbą šia tema. Baigiamojo bakalauro darbo tikslas - išsiaiškinti patirtinio mokymosi strategijos taikymą pradinį klasių ugdymo procese.

Galiu užtikrinti Jūsų konfidencialumą, bakalauro baigiamajame darbe nebus minima Jūsų vardas ir pavardė.

Jūsų nuomonė ir turima patirtis man yra labai svarbi. Ačiū už norą ją pasidalinti su manimi!

KLAUSIMAI

1. Samprata ir koncepcija
  - 1.1. Ką Jums reiškia sąvoka „patirtinis mokymasis“?
  - 1.2. Kokia Šiaurės šalių mokymo patirtis buvo svarbiausia taikant patirtinio mokymosi idėjas Jūsų mokykloje? Kodėl? Kaip šią patirtį sekėsi pritaikyti?
2. Patirtinio mokymosi procesas
  - 2.1. Koks dėmesys Jūsų mokykloje skiriamas vaiko autentiškai patirčiai?
  - 2.2. Kodėl, Jūsų nuomone, yra svarbu remtis mokinių asmenine patirtimi?
  - 2.3. Kaip mokyklos aplinka sąlygoja sėkmingą mokinių patirtinį mokymąsi?
  - 2.4. Jūsų įstaigos internetinėje svetainėje yra rašoma, kad turite įrengtas mokslines laboratorijas, kūrybines dirbtuves. Kaip šias erdves išnaudojate taikydami patirtinio ugdymosi strategiją?
  - 2.5. Savaitiniai projektai. Kaip šiuose projektuose pasireiškia patirtinis ugdymasis?
  - 2.6. Mokyklos internetinėje svetainėje minite, kad vieną dieną savaitėje yra skiriama stimuliacijai ir patirčiai. Gal galėtumėte plačiau papasakoti, kaip šios dienos veiklų metu yra plėtojama mokinių patirtis?
  - 2.7. Kokią prasmę turi mokinių mokymasis už mokyklos ribų?
  - 2.8. Kodėl mokiniams yra svarbu reflektuoti savo patirtį?
  - 2.9. Kaip vyksta mokinių pasiekimų ir pažangos (įsi)vertinimas? Kuo tai svarbu mokinių patirtiniam mokymuisi?
3. Pedagogo ir mokinio santykis
  - 3.1. Koks mokytojo vaidmuo taikant patirtinio ugdymosi strategiją?
  - 3.2. Koks mokinio vaidmuo taikant patirtinio ugdymosi strategiją?
  - 3.3. Koks santykis tarp mokytojo ir mokytojo, Jūsų nuomone, yra svarbus taikant patirtinio ugdymosi strategiją? Kodėl?
4. Patirtinio mokymosi strategijos poveikis mokiniams.
  - 4.1. Kokį poveikį, Jūsų nuomone, turi patirtinio mokymosi strategijos taikymas mokinių motyvacijai? Kodėl?

- 4.2. Kokį poveikį, Jūsų nuomone, turi patirtinio mokymosi strategijos taikymas mokinių akademiniam pasiekimams? Kodėl?
- 4.3. Kokį poveikį, Jūsų nuomone, patirtinis mokymasis turi mokinių bendriesiems gebėjimas? Kodėl?
5. Galbūt turėtumėte papildomų pastebėjimų apie patirtinio mokymo(si) strategijos taikymą ugdymo procese, apie kuriuos nebuvo paklausta anketoje?
6. Demografija
  - 6.1. Lytis
  - 6.2. Amžius
  - 6.3. Kiek laiko dirbate šioje mokykloje?
  - 6.4. Ar tai vienintelė Jūsų darbo vieta per Jūsų pedagoginę veiklą?
  - 6.5. Kas lėmė Jūsų darbo vietos pasirinkimą?